

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

Türkiye'nin Yurtdışı Yatırımları

YURTDIŞI YATIRIM RAPORU

2017

Kasım 2017
SERBEST BÖLGELER, YURTDIŞI YATIRIM VE HİZMETLER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	3
Grafikler	5
Tablolar	6
Giriş	7
1. YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR	9
Tanım	9
Akım ve Stok Verileri	9
Özel Amaçlı İşletmeler (SPE)	10
İlk Yatırım Ülkesi / Nihai Yatırım Ülkesi	10
Doğrudan Yurtdışı Yatırım Biçimleri	11
A) Yönüne Göre Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar	11
B) Yatırım Şekline Göre Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar	12
C) Yatırım Amacına Göre Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar	12
Doğrudan Yurtdışı Yatırımı Etkileyen Faktörler	12
A) Pazar Büyüklüğü	13
B) Üretim Faktörleri Maliyetleri	13
C) Üçüncü Ülke Pazarlarına Ulaşım İmkanları	13
D) Politik ve Ekonomik İstikrar	13
E) Yatırım Teşvikleri	13
F) Altyapı	13
G) Yasal Altyapı	13
H) Coğrafi ve Kültürel Yakınlık	14
İ) Diğer Belirleyiciler	14
Yurtdışı Yatırımların Kaynak Ülke Ekonomisi Üzerindeki Etkileri	14
A) Yurtdışı Yatırımların Yurt İçi Yatırımlar Üzerindeki Etkisi	14
B) Yurtdışı Yatırımların Yurt İçi İstihdam Üzerindeki Etkisi	15
C) Yurtdışı Yatırımların Yurt İçi Ekonomik Yapı Üzerindeki Etkisi	15
2. 2016 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ	16
Genel	16
Coğrafi Dağılım	16
A) Afrika	16
B) Geçiş Ekonomileri	18
C) Gelişmiş Ekonomiler	18
D) Orta ve Güney Amerika (Latin Amerika ve Karayipler)	20
E) Gelişen Asya	21
F) "Bir Kuşak - Bir Yol" Kapsamında Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar	22
Sermaye Çıkışları	24
Küresel Yatırımlarda Başlıca Sektörler	24
Küresel Yatırım Hareketlerine İlişkin 2017 Yılı Beklentileri	25
Yatırım ve Dijital Ekonomi	25
3. TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ	27
Ekonomi Bakanlığı Anketleri	27
Anket Metodolojisi	27

İÇİNDEKİLER

4. 2016 YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI	30
I. Genel	30
II. Sermaye Pozisyonuna göre Yurtdışı Yatırımlar	30
A) Yurtdışı Yatırımların Bölgesel Dağılımı	30
B) Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sayısal Dağılımı	34
C) Yurtdışı Yatırımlarda Öne Çıkan Ülkeler	34
D) Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	44
E) Yurtdışı Yatırımların Ekonomik Değerleri	48
5. TABLolar	49

GRAFİKLER

Grafik 1	Yıllar İtibarıyla Gelişmişlik Ölçütüne göre Küresel Sermaye Girişleri (milyar \$)*	17
Grafik 2	2016 Küresel Sermaye Girişleri; 2015 yılı Karşılaştırması	17
Grafik 3	Satınalım ve Birleşmelerin Sektörel Dağılımı (milyar \$)	20
Grafik 4	Bölgelere Göre Sermaye Girişleri (milyar \$)	22
Grafik 5	Küresel Yatırım Stoğunun Sektörel Dağılımı (2015)*	24
Grafik 6	Yurtdışındaki Türk Yatırımları	30
Grafik 7	Sermaye Pozisyonuna Göre Yatırımların Bölgesel Dağılımı	31
Grafik 8	Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarındaki Toplam Sermaye Pozisyonu (Milyon \$)	31
Grafik 9	Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Türk Sermayeli Yatırımların Türkiye İle Dış Ticareti (Milyon \$)	32
Grafik 10	Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Türk Yatırımlarında İstihdam	32
Grafik 11	Yurtdışı Yatırımların Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı	34
Grafik 12	Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	45
Grafik 13	Yurtdışı Yatırımlarla gerçekleştirilen Dış Ticaret Hacmine göre İlk 20 ülke	48

TABLÖLAR

Tablo 1	Türkiye'de Yerleşik Gerçek ve Tüzel Kişilerin Yurtdışındaki Yatırımları	49
Tablo 2	Ülke Grupları	50
Tablo 3	Sermaye Pozisyonuna Göre Yatırımların Bölgesel Dağılımı	50
Tablo 4	Yurtdışı Yatırımların Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı	51
Tablo 5	Ülkelere göre Yurtdışındaki Türk Yatırımları	51
Tablo 6	Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı	54
Tablo 7	Bölgelere göre Başlıca Yatırım Sektörleri	55
Tablo 8	Politik ve Coğrafi Ülke Grupları	57
Tablo 9	Yurtdışı Yatırımlarla Gerçekleştirilen Dış Ticaret Hacmine Göre İlk 20 Ülke	58
Tablo 10	Yatırımların Ülke Dağılımı ve İstihdam Verileri	58
Tablo 11	Politik Ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Yurtdışı Yatırımlara İlişkin Sermaye Pozisyonu	61
Tablo 12	Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Yurtdışı Yatırımlara İlişkin İstihdam	62
Tablo 13	Politik Ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Yurtdışı Yatırımlara İlişkin Dış Ticaret	62

GİRİŞ

1980'li yıllardan itibaren finansal küreselleşme eğilimine bağlı olarak uluslararası yatırımlar dünya genelinde artmaya başlamıştır. Sermaye hareketleri ve ticaretin önündeki engellerin kalkmaya başlaması, şirket birleşme ve satın almalarının artması, Çin'in pazar ekonomisi politikalarını benimseyerek küresel sisteme dâhil olma-ya başlaması, 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle bağımsızlıklarını kazanan ülkelerin uluslararası ekonomik sisteme dâhil olması, 1990'lı yılların başlarında NAFTA ve AB'nin oluşumu, doğrudan yabancı yatırımların (DYY) gelişmekte olan ülkelere yönelmeye başlaması, bu dönemdeki uluslararası sermaye hareketlerinin artışında önemli rol oynamıştır.

Uluslararası yatırımlar, giriş yaptıkları ülkelerde üretimin artırılması ve çeşitlendirilmesi, işsizlik oranının azaltılması vesilesiyle büyüme ve kalkınmanın motoru olarak görülmektedirler. Bu yüzden birçok ülke yabancı sermaye çekmek için çeşitli politikalar geliştirmiş ve ülkelerindeki yasal mevzuatta bu yönde düzenlemeler yapmışlardır.

Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu döneminde bazı devletlere sağlanan kapitülasyonların negatif etkisinden doğan olumsuz algıdan dolayı, yabancı sermayeye uzun yıllar boyu mesafeli yaklaşmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlara üye olan ülkemiz, dünyada artan liberalleşme hareketlerinin de etkisiyle yabancı sermayeye daha ılımlı yaklaşmaya başlamış, 1954 tarihinde Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası'nı çıkarmış ve zamanla yabancı sermaye mevzuatını liberalleştirmiştir.

Gerçekleştirilen reform ve düzenlemeler sayesinde, 2002-2017 yılı Temmuz ayı döneminde 186,5 milyar \$ olmak üzere, ülkemize giriş yapan yabancı sermaye stoğu 200 milyar \$'ı aşmıştır.

Öte yandan, ülkemize giriş yapan yabancı sermaye ve etkileri yıllarca birçok çalışmada ele alınan ve devamlı göz önünde olan bir konu olsa da, Türkiye'den yurt dışına yönelik gerçekleştirilen yatırımlar da artık ihmal edilemeyecek bir boyuta ulaşmış ve ayrıca ele alınması ve analiz edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Türk firmalarının yurtdışına açılmalarında iç ve dış faktörler birlikte etkili olmuş ve Türkiye zamanla sadece yabancı sermaye çeken bir ülke değil, aynı zamanda yurtdışında yatırımları mevcut olan bir ülke haline gelmiştir.

11 Haziran 2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 2015/7603 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, daha önce T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında yaptıkları doğrudan sermaye yatırımlarına ilişkin stok verilerinin derlenmesi görevi Ekonomi Bakanlığı'na verilmiştir.

Bu kapsamda, Ekonomi Bakanlığı, dünyadaki örnekleri gibi ülkemizde de 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ve ilgili mevzuat kapsamında "katılımı zorunlu" olan anket çalışmasını her yıl gerçekleştirmektedir. Yapılan çalışma Türkiye'de yerleşik gerçek ya da tüzel kişilerin yurtdışında yaptıkları yatırımlara ilişkin; yatırımın yeri, gerçekleştirildiği sektör, nite-

GİRİŞ

liği, sermaye bilgileri ve ortaklık yapısı gibi hususları içermekte olup, bu itibarla yurtdışı yatırımlarımıza ilişkin ayrıntılı bir veri tabanı olma niteliğindedir.

Bu yayında, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında yaptıkları sermaye yatırımlarının 2016 yılı sonu itibarıyla stok değerlerinin yanı sıra, yurt dışı yatırım konusu kavramsal olarak incelenmekte, ayrıca dünyadaki uluslararası yatırım hareketlerine değinilmektedir. Bu yayında yer alan veriler, aksi belirtilmediği sürece, “OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)” çerçevesinde, yatırımcının en az %10 pay sahipliği ve ilk yatırım ülkesi kriterlerine göre sunulmuştur.

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

TANIM

YurtdiŐi doğrudan yatırımların tanımına, verilerin toplanmasına ve istatistiki olarak standart şekilde yayımlanmasına yönelik olarak, başta OECD ve IMF olmak üzere, uluslararası kuruluşlar tarafından yoğun çaba harcanmaktadır.

Literatürde doğrudan yatırımın tanımı OECD tarafından hazırlanan “Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)” çerçevesinde belirlenmekte; sözkonusu verilerin ödemeler dengesi istatistikleri ve uluslararası yatırım pozisyonu verileri çerçevesinde yayımlanmasına ilişkin prosedür ve kurallar ise IMF tarafından hazırlanan “Ödemeler Dengesi Hesaplamaları El Kitabı (Versiyon 6)” çerçevesinde şekillenmektedir.

Doğrudan yatırımlar, “Doğrudan Yatırımlar El Kitabı”nda en genel haliyle “*bir ekonomide yerleşik yatırımcının diğer bir ekonominin yerleŐiđi olan bir işletmeye kalıcı ilişki kurmak amacıyla yaptığı sınır ötesi yatırımdır (OECD, 2008, s. 17).*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Kalıcı ilişki, doğrudan yatırımcı ile doğrudan yatırım iŐletmesi arasındaki uzun dönemli iliŐkinin varlığını ve doğrudan yatırımcının yatırım iŐletmesi yönetiminde önemli ölçüde bir etkisinin olduğunu ifade eder. El Kitabı’nda doğrudan yatırım işletmesinin yönetiminde önemli ölçüde bir etki, sözkonusu iŐletmede doğrudan ya da dolaylı yoldan “*en az yüzde 10 oranında oy hakkına sahip olma*” olarak tanımlanmaktadır.

Tanımda yer alan “*yerleşiklik*” kavramı vatandaşlık kavramından farklıdır. Gerçek kişilerin yurtdiŐi yatırımlarının istatistiki olarak derlenmesinde, bahse konu kiŐinin vatandaŐı olduğu ülke değil, yerleşik

olduğu ekonomi esas alınmaktadır. Bu çerçevede, örneğin Almanya’da 12 aydan beri oturmakta olan ve bu ekonomide uzun süre kalıcı olma niyeti bulunan Türk vatandaŐının Almanya’da yapacağı yatırım, Türkiye’nin yurtdiŐi yatırımı sayılmamaktadır.

Tüzel kişi yatırımcılar için ise yatırımcı Şirketlerin yerleşik olduğu ekonomi, Şirketin hukuken tescil edildiği ülke olup, bu yatırımcıların gerçekleştirdiği yurtdiŐi yatırımların istatistiki olarak derlenmesinde yatırımcıların tescil olduğu ekonomi esas alınmaktadır.

Doğrudan sermaye yatırımlarına ilişkin veriler, “*akım*” ve “*stok*” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

AKIM VE STOK VERİLERİ

Akım verileri; sermaye yatırımında bulunmak amacıyla yurtdiŐına / yurtiçine belirli bir dönemde çıkan / giren nakdi ya da aynı sermaye tutarını ifade ederken, stok verileri ise, gerçekleşmiş yatırımların belirli bir an itibarıyla değerini ifade etmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımı akım verileri; bir ekonomide yerleşik kişilerin, başka ekonomiler ile belirli bir dönem içinde gerçekleştirdiği sermaye giriş ve çıkışları iliŐkisini yansıtmaktadır. Bu sebeple, akım verileri ödemeler dengesi istatistikleri altında derlenmektedir.

Doğrudan sermaye yatırımı stok verileri ise, bir ekonomideki yerleşik kişilerin başka ekonomilerde gerçekleştirdiği yatırımların belli bir tarihteki değerini yansıttığı için; bir ekonomide yerleşik kişilerin yurtdiŐında yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ile yurtdiŐında yerleşik kişilere olan finansal yükümlüklüklerinin belli bir tarihteki stok değerini gösteren istatistiki bir tablo olan “Uluslararası Yatırım Pozisyonu” altında derlenmektedir.

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

Uluslararası Yatırım Pozisyonu'nda toplam finansal varlıklar ile toplam finansal yükümlülüklerin farkı, "net uluslararası yatırım pozisyonu" olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir ifade ile net uluslararası yatırım pozisyonu, belirli bir tarih itibarıyla bir ekonominin yurtdışından alacaklarıyla, yurtdışına olan borçlarının netini göstermektedir.

Türkiye'de yurt içine yapılan doğrudan yatırım stok ve yurtdışına yapılan doğrudan yatırım akım istatistikleri TCMB tarafından derlenerek sırasıyla "uluslararası yatırım pozisyonu istatistikleri" ve "ödemeler dengesi istatistikleri" adları altında yayımlanmakta ve belirli dönemler itibarıyla uluslararası kuruluşlara rapor edilmektedir.

ÖZEL AMAÇLI İŞLETMELER (SPE)

"Özel amaçlı işletmeler" (Special Purpose Vehicle/ Entity - SPV/SPE) şirket, vakıf, adi ortaklık veya tüzel kişiliği olmayan bir işletme gibi pek çok hukuki form alabilen, dar kapsamlı ve tam olarak belirlenmiş bir amacı yerine getirmek için kurulan yapılandırılmış işletmelerdir.

1970'li yıllarda ABD ve gelişmiş diğer ülkelerde kullanılmaya başlanan özel amaçlı işletmeler, sponsorların (kurucuların veya bu işletmelerin adına kuruldukları işletmelerin; proje sahiplerinin) çoğunlukla özel amaçlı işletmeye transfer ettikleri varlıkları veya bizahtı finanse edilecek projeden elde edilecek gelirleri teminat gösterdikleri, finansörlerin ise sözkonusu teminatlar çerçevesinde ve sponsorların diğer faaliyetlerinin risklerinden ayrı olarak yalnızca projenin riskleri ile sınırlı bir biçimde finansman sağladıkları, finansmanına imkân sağlanan proje dışında herhangi bir varlığı, borcu ve daha genel bir ifade ile faaliyeti bulunmayan yapılardır.

Risk yönetimi açısından yatırımcılara cazip bir finansman kaynağı seçeneği sunan özel amaçlı işletmeler, genel uygulamada, Hollanda, Malta, Lük-

semburg ve İrlanda gibi çok sayıda ülke ile etkin ikili yatırım anlaşmaları bulunan, finansal işlemlere çeşitli kolaylıklar sağlayan ve vergisel avantajlar sağlayan ülkelerde kurulmakta, proje finansmanının yanı sıra yatırımlara yönelik para transferlerinde de aracı olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'nin Yurtdışı Yatırımları ve Özel Amaçlı İşletmeler

2016 yılı yurtdışı yatırım verileri incelendiğinde, uluslararası faaliyet gösteren firmaların yatırım için para trafiğini kolaylıkla sağlamalarına imkân tanıyan "özel amaçlı işletmeler" in Türk yatırımcılarınca da yoğun bir biçimde kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Vergisel ve finansal işlemlere sağlanan kolaylıklar ile AB üyeliğinin getirdiği mevzuat avantajları çerçevesinde Hollanda, Malta, Lüksemburg ve İrlanda gibi ülkelerde kurulan "özel amaçlı işletmeler" üzerinden gerçekleşen yatırımların 8,2 milyar \$ olduğu söylenebilir.

İLK YATIRIM ÜLKESİ / NİHAİ YATIRIM ÜLKESİ

Özel amaçlı şirketlerin doğrudan yatırımlarda yaygın bir biçimde kullanılıyor olması, doğrudan yatırımların coğrafi dağılımına ilişkin veriler yorumlanırken "ilk yatırım ülkesi" (*immediate host country*) ve "nihai yatırım ülkesi" (*ultimate host country*) kriterlerinin dik-kate alınması gereğini de ortaya çıkarmaktadır.

"Nihai yatırım ülkesi", yurtdışında kurulu bulunan bir yatırım üzerinden dolaylı olarak önemli bir etki sahibi olunan yatırımın bulunduğu üçüncü ülke olarak tanımlanabilir.

"OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)"nda yurtdışındaki ilk basamak yatırımların yanı sıra, bu yatırımlar üzerinden üçüncü ülkelerde pay sahibi olunan diğer yatırımlara ilişkin verilerin de toplanması tavsiye edilmektedir.

DOĞRUDAN YURTDIŞI YATIRIM BİÇİMLERİ

DYY'ler, literatürde değişik sınıflandırmalara tabi tutulmuş olup, genel anlamda yatırımın yönüne göre, şekline göre ve amacına göre sınıflandırılmaktadır.

A) Yönüne Göre Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar

Yabancı yatırımcı tarafından yurt içi kaynaklara yönelik olarak gerçekleştirilen yatırımlar "içer gelen yatırımlar (*Inward FDI*)", yerli yatırımcı tarafından yurtdışındaki kaynaklara yönelik gerçekleştirilen yatırımlar ise "dışa giden yatırımlar (*Outward FDI*)" olarak tanımlanmaktadır.

B) Yatırım Şekline Göre Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar

DYY'ler, gerçekleştirilme şekillerine göre yeni yatırımlar (*greenfield investment*), birleşme ve satın almalar (*mergers and acquisitions*) ve ortak girişimler (*joint ventures*) olmak üzere üç ana başlık altında incelenebilmektedir. Bu sınıflandırmalara, nadiren de olsa yatırımdan sonra gerçekleştirilen tamamlama ve yenileme yatırımları (*brownfield investment*) da dâhil edilmektedir.

1- Yeni Yatırımlar (*Greenfield Investment*)

Yatırımcı firmanın ev sahibi ülkede tamamen yeni bir tesis kurması ile meydana gelen yatırımlar olarak tanımlanabilecek yeni yatırımlar; katma değer, istihdam, teknoloji transferi gibi birçok imkân yaratması açısından ev sahibi ülkelerin en çok istediği yatırım çeşididir. Ayrıca, bu tür yatırımlarda ülkeye yurtdışı sermaye girişi diğer yatırım türlerine nazaran daha fazla olmaktadır.

2- Birleşme Ve Satın Almalar (*Mergers And Acquisitions*)

Sınır ötesi birleşmeler, farklı ülkelerden farklı firmaların varlıklarını ve faaliyetlerini yeni bir yasal oluşum

altında bir araya getirmeleri sonucu yapılan yatırımlar olarak tanımlanabileceken; bir firma tarafından, yerleşik olduğu ülke dışında başka bir ülkedeki varlıkların ve ekonomik faaliyetlerin edinilmesi yoluyla gerçekleştirilen yatırımlar ise sınır ötesi satın almalar olarak bilinmektedir. Birleşme ve satın alma yöntemi ile gerçekleştirilen yatırımlar, yatırımcı firmaya teknolojiyi içsel olarak geliştirmek yerine daha uygun maliyetlerle mevcut teknolojiye ulaşma imkânı sağlamakta, satın alınan firmanın hâlihazırda iç ve dış pazarda sahip olduğu paydan faydalanılmasına imkân tanımaktadır.

Öte yandan, istihdam yaratma imkânının yeni yatırımlar kadar yüksek olmaması, teknoloji transferinin daha sınırlı olması ve ulusal bir şirketin yurtdışı kaynakların kontrolüne geçmesi gibi nedenlerden dolayı ev sahibi ülkeler için yeni yatırımlar birleşme ve satın almalara kıyasla daha cazip görünmekle beraber; yerel firmanın kapanmak üzere olan bir firma olması durumunda üretim ve istihdamı koruyucu etki yaratacağından birleşme ve satın almalar hayat kurtarıcı rol de oynayabilmektedir.

Ayrıca, uzun dönemde yatırımcı şirket tarafından ilave yeni yatırımlar ve de yeni üretim yöntemleri de gerçekleştirileceği göz önüne alındığında, birleşme ve satın almaların ev sahibi ülke ekonomisine ciddi katkılar sağlayabileceği görülmektedir.

3- Ortak Girişimler (*Joint Ventures*)

Ortak girişim (*joint venture*), herhangi bir çok uluslu şirket ile yerel şirketin amaçlarını gerçekleştirmek üzere kaynaklarını bir araya getirerek oluşturdukları mülkiyeti, faaliyetleri, sorumlulukları, finansal riskleri ana şirketten ayrı olan üçüncü bir şirket olarak tanımlanmaktadır. Ortak girişimlerde, kaynak ülke şirketi ile ev sahibi ülke şirketi bir araya gelerek belirlenen bir yatırım projesi için birlikte hareket etmek için bir ortak işletme veya girişim oluştururlar. Ortak girişim şeklinde gerçekleştirilen yatırımlar, yerel ortağın kendi ülkesiyle ilgili kurum ve uygulamalar hakkındaki

YURTDIŞI DOĞRUDAN YATIRIMLAR

bilgisinden yararlanma, yerel ortağın sahip olduğu deneyim ve unvandan dolayı ev sahibi ülke piyasasına daha kolay giriş yapma ve de ev sahibi ülkenin yerel mülkiyet gereksinimlerine ilişkin kurallarını aşabilme gibi yabancı yatırımcı açısından avantajlara sahiptir.

C) Yatırım Amacına Göre Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar

Yatırım amacına göre DYY'ler; kaynak arayan yatırımlar, pazar arayan yatırımlar, etkinlik arayan yatırımlar ve de stratejik varlık arayan yatırımlar olmak üzere dört ana başlık altında incelenebilir.

1- Kaynak Arayan Yatırımlar

Yatırımcı firmanın, üretim faktörlerini kendi ülkesine nazaran daha etkin kullanabileceği ülkelere yönelik olarak gerçekleştirdiği yatırımlar kaynak arayan yatırımlardır. Doğal kaynaklar, hammadde ve uygun maliyetlerdeki iş gücü açısından daha zengin olan ülkeler, yatırımcıların kendi ülkelerine çekilmesini sağlamakta ve yatırımcı firmanın çok daha düşük maliyetlerde faaliyetlerini sürdürmesine olanak tanımaktadır.

2- Pazar Arayan Yatırımlar

Pazar arayan yatırımlar, firmaların yeni pazarlara girme veya mevcut pazarlarını koruma amaçlı olarak gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Yatırım yapılan piyasanın büyüklüğü, nüfusun gelir düzeyi, ülkenin büyüme oranı gibi veriler bu tarz yatırımlar için belirleyici rol oynamaktadır. Söz konusu yatırımlarda hedeflenen pazar sadece ev sahibi ülke pazarı olmayabilir. Yatırım yapılan ülkenin üçüncü ülke pazarlarına erişimde yatırımcı firmaya kolaylıklar sağlamasından dolayı gerçekleştirilen yatırımlar da pazar arayan yatırımlardır. Bu tarz yatırımlar, firmaya ürünlerini yerel beğeni ve tercihlere göre üretme ve söz konusu pazara ihracat yoluyla girme maliyetinden muaf olma şansı tanımaktadır.

3- Etkinlik Arayan Yatırımlar

Etkinlik arayan yatırımlar, yatırımcının ölçek ekonomilerinden ve farklı ülkelerdeki tüketicilerin farklı zevk ve tercihlere sahip olmasından dolayı risk dağıtımını avantajından yararlanmak, ayrıca üretim faktörlerini etkin bir şekilde kullanmak amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Herhangi bir firma, etkinlik arayan yatırım gerçekleştirerek değişik ülkelerdeki farklı değer zincirlerine ait farklı malların üretimi üzerinde ayrı ayrı uzmanlaşmaktadır. Yatırımcı ucuz işgücüne erişim sağlayabildiği ülkelerde emek yoğun faaliyetlerini sürdürürken, gelişmiş olan ülkelerde ise daha çok sermaye ve teknoloji yoğun üretimlerini gerçekleştirir. Böylece firmalar, üretim kompozisyonlarını, üretim faktörlerinin maliyet arbitrajlarından yararlanarak, hedef pazarın yapısına göre çeşitlendirme yoluna giderler.

4- Stratejik Varlık Arayan Yatırımlar

Yatırımcının uzun dönemde stratejik kazanç elde etmek amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlar olarak bilinen stratejik varlık arayan yatırımlar, firmaların rakiplerine karşı üstünlüğü elde tutmak, uzun dönemde büyüme ve yüksek kâr elde edebilmek amacıyla gerçekleştirdikleri yatırımlardır. Örneğin; herhangi bir firmanın Ar-Ge faaliyetlerini artırma amaçlı olarak başka bir firma ile birleşmesi ya da firmanın ileride artabilecek enerji ihtiyacı için şimdiden enerji sektöründe yatırımlar gerçekleştirmesi stratejik varlık arayan yatırımlardandır.

DOĞRUDAN YURTDIŞI YATIRIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Firmalar, DYY gerçekleştirme kararı almadan önce, hedef ülkelerdeki mevcut birçok etkeni analiz etmekte, faaliyetlerini maksimum kâr ile sürdürebilecekleri üretim merkezlerini seçmektedirler. Yatırımcıların kararlarında yatırım yapılacak ülkenin politik durumu, ekonomik ve sosyal koşullarına ilişkin birçok faktör rol oynamaktadır.

A) Pazar Büyüklüğü

Yatırım gerçekleştirilecek hedef ülkenin pazar büyüklüğü, DYY'lerin ana belirleyicilerinden biridir. Pazar büyüklüğü genellikle kişi başına düşen GSYİH ile ölçülmekte olup, GSYİH ve ülke nüfusu da piyasa büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan verilerdendir. Gerçekleştirilen birçok akademik çalışmada DYY'ler ile piyasa büyüklüğü arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır.

B) Üretim Faktörleri Maliyetleri

Hammadde ve doğal kaynaklara erişerek uygun maliyette girdi temini firmaların üretim maliyetlerini düşüren bir unsurdur. Ayrıca, ucuz işgücü de firmaların yatırım kararı almalarında önemli rol oynamakta olup, işgücünün sadece ucuz olması değil nitelikli olması da yatırımcı için önem taşımaktadır.

C) Üçüncü Ülke Pazarlarına Ulaşım İmkanları

Firmalar yatırım kararı alırken sadece ev sahibi ülkenin pazarını değil, sözkonusu ülke üzerinden üçüncü ülkelere de ulaşmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, hedef ülkenin üçüncü ülkelerle imzalamış olduğu serbest ticaret alanı ve gümrük birliği gibi ekonomik entegrasyona yönelik anlaşmalar, yatırımcılar tarafından dikkate alınmaktadır.

D) Politik ve Ekonomik İstikrar

Firmalar için yatırım gerçekleştirecekleri ülkedeki politik istikrar, yatırımın geleceği açısından önemli bir yere sahiptir ve ev sahibi ülkedeki politik faktörler yatırımcıya öngörülebilirlik sağlamaktadır. Öngörülemeyen bir politik ortam, demokrasi ve çok partili siyasi yönetim sistemindeki aksaklık ve eksiklikler yatırımcıların hedef ülkeye yöneliminde caydırıcı etki yaratmaktadır. Ayrıca, ekonomideki istikrar da firmaların DYY gerçekleştirme kararlarında önemli rol

oynamakta, ekonomik dalgalanmalar ve döviz kuru dalgalanmaları, yüksek enflasyon, piyasadaki belirsizlikler yatırımcı için risk yaratacak unsurlar olarak görülmektedir.

E) Yatırım Teşvikleri

Yatırımcının üretim maliyetlerinin düşürülmesinde önemli yeri olan mali teşvikler, ev sahibi ülkeler tarafından yurtdışı yatırımların çekilmesi için kullanılan önemli enstrümanlardan biri haline gelmiştir. Finansal teşvikler, vergi indirim ve istisnaları, uygun faizli krediler ev sahibi ülkeler tarafından yurtdışı yatırım çekmek için başvuru alan teşviklere örnek gösterilebilir.

F) Altyapı

Gerçekleştirilen ampirik çalışmalarda ev sahibi ülkedeki altyapı imkanları ile DYY arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ulaştırma, haberleşme, enerji gibi üretim ve pazarlama safhalarında hayati öneme sahip altyapı alanlarında yabancı yatırımcıya cazip imkânlar sunulması, firmaların hedef pazara yönelik üretimlerinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır.

G) Yasal Altyapı

Şeffaf ve güvenilir bir hukuk sistemi yabancı yatırımcılar için önem taşıyan unsurlardan biridir. Gerçekleştirilecek yatırımın geleceği açısından yatırımcı firmanın kendisini güvende hissetmesi gerekmektedir. Yatırım mevzuatının düzenleme ve uygulamalar yönünden yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcılar arasında ayırım yapılmaması kuralı (ulusal muamele prensibi) çerçevesinde uygulanıyor olması, yabancı yatırımcıların kendilerini hukuken güvende hissetmeleri açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, ev sahibi ülkenin imzalamış olduğu yatırımların korunmasına ilişkin anlaşmalar da yabancı yatırımcılara hukuki olarak güvence sağlamaktadır.

H) Coğrafi ve Kültürel Yakınlık

Coğrafi yakınlık DYY karar alım sürecinde önemli rol oynamakta, coğrafi olarak kaynak ülkeye daha yakın ülkelerde yatırım yapmak firmalara ulaşım ve zaman maliyeti açısından avantajlar sağlamaktadır. Öte yandan, kaynak ve ev sahibi ülke arasındaki kültürel yakınlık da DYY'lerin hareketini belirleyen faktörlerdendir. Firmalar dil ve kültür açısından kaynak ülkelere yakın olan ülkelerde yatırım gerçekleştirmeyi tercih etmektedir. Bu tarz yatırımlarda yerel pazar zevk ve tercihleri hedef ülkeninkilerle çoğu zaman paralellik göstermekte, böylece firmaların pazara girişleri kolaylaşmaktadır. Türkiye'nin yurtdışı yatırımlarının ilk olarak Türk Cumhuriyetleri'nde yoğunlaşmaya başlaması kültürün DYY üzerindeki etkisine örnek olarak gösterilebilir.

İ) Diğer Belirleyiciler

DYY'ye evsahipliği yapacak ülkenin vergilendirme politikaları ve vergi idaresinin etkinliği, yatırım yeri seçiminde değerlendirilen önemli hususlardandır.

Ev sahibi ülkedeki bürokratik yapı ve ev sahibi ülkenin yabancı yatırımcıya yatırım sonrası sağladığı hizmetler de DYY hareketlerinde önemli bir yere sahiptir. Firmalar, faaliyetlerini en etkin şekilde yürütmek amacıyla bürokratik işlemlerini kolaylıkla halledebilecekleri, rüşvet ve yolsuzluğun minimum seviyelerde olduğu ülkelerde yatırımlarını gerçekleştirmeyi hedeflemekte, yatırımlarını gerçekleştirdikten sonra da gerek ilgili belgelerin temini gerek üretim sırasında karşılaşılabilecek sorunların giderilmesi konularında ev sahibi ülke tarafından gerekli yardım ve kolaylıkların sağlanmasını beklemektedirler.

Diğer taraftan, ev sahibi hükümetlerin rekabet ve şirket satın alınmasına ilişkin politikaları, ülkenin dış ticarete açıklığı gibi diğer faktörler de yabancı yatırımcının iç ve dış piyasadaki faaliyetlerini doğrudan etkileyeceğinden, DYY'nin hangi ülkeleri tercih edeceğini belirlemektedirler.

YURTDIŞI YATIRIMLARIN KAYNAK ÜLKE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

DYY'lerin, gerek kaynak ülkelerin gerek ev sahibi ülkelerin ekonomik ve siyasi yapısı üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Ülkeler; teknoloji ve sermaye transferi, istihdamın artışı, ihracatın çeşitlendirilmesi gibi birçok nedenden dolayı DYY çekmek için çeşitli politikalar üretmektedirler. Öte yandan, DYY'lerin kaynak ülke üzerindeki etkileri hala tartışma konusudur. DYY, kaynak ülke açısından istihdam ve sermayenin yurtdışına kaçışı olarak görülse de uzun dönemde kaynak ülke üzerinde olumlu etkileri de sözkonusu olabilmektedir.

DYY'lerin ev sahibi ülke üzerindeki etkilerine ilişkin çalışmalar literatürde pek yaygın bir şekilde görülmekle birlikte, kaynak ülke üzerindeki etkilerine dair çalışmalar daha sınırlıdır.

Kaynak ülke üzerindeki etkileri, yatırımcı firmanın yatırımını hangi amaçla ve hangi yolla yaptığına göre olumlu ya da olumsuz olabilmekle beraber, DYY'ler kaynak ülkedeki yurt içi yatırımlar, istihdam, ihracat ve ekonomik yapı üzerinde önemli etkilere sahiptirler.

A) Yurtdışı Yatırımların Yurt İçi Yatırımlar Üzerindeki Etkisi

DYY'lerin yurt içi yatırımlar üzerindeki etkisi, kaynak ülkenin ekonomik yapısına ve firmanın yatırım kararının ardında yatan nedenlere göre değişim göstermekte olup, literatürdeki çalışmalarda hala kesin bir sonuca ulaşılamamıştır. Üzerinde çalışılan ülkelerin ekonomik yapılarının farklı olması ve de çalışmalarda sınırlı sayıda firmaların baz alınması ortaya çıkan sonuçlardan genel bir yargıya ulaşılmasını engellemektedir.

Yurtdışı yatırımlar her ne kadar ülkeden sermaye çıkışı demek olsa da, gerçekleştirilen yatırımın fi-

nansmanı eğer yurt içinden değil de, hedef ülke veya nc ülkeler üzerinden sağlanıyorsa, yurt içindeki sermaye stokunda bir azalma meydana gelmemektedir. Bu tarz yatırımlar, kaynak ülkeye transfer edilen krlar sayesinde sermaye stoğunun artarak yurt içi yatırımların finansmanında kullanılabilmesine imkân tanıyabilmektedir. Örneğin, gerçekleştirilen bir çalışmaya göre, ABD'li firmalar yurt içi yatırımları ile yurtdışı yatırımlarını koordineli şekilde yürütmekte, firmalar yurtdışındaki üretimle maliyetleri düşürerek kazanılan maliyet avantajını yurt içindeki yatırımlara yansıtılmaktadırlar.

Eğer yatırımcı firma, üretim aŐamalarını yurt içi ve yurtdışında parçalı olarak yapmaktaysa, yurtdışı ve yurt içindeki üretim bir zincir halinde birbirine bağımlı hale getirilmiŐse, yurtdışı yatırımların yurt içindeki yatırımları da artırması beklenmektedir. Böyle durumlarda yurtdışı ve yurt içi yatırımlar birbirlerinin ikamesi olmaktan ziyade, tamamlayıcı yatırımlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Yurt içindeki yatırımların, uygun üretim maliyetleri ve üretim ve pazarlamada etkinlik (işgücü maliyeti ve etkinliği, hammadde kaynaklarının bolluğu, ticaret maliyetlerinin asgariye indirilmesi) nedeniyle yurtdışına taŐınması ve ihracatı ikame etmesi durumunda ise yurt içi yatırımlarda azalma görülmektedir.

Son olarak, eğer firma stratejik varlık arayan yatırım gerçekleştiriyorsa, bir başka ifadeyle, yatırımla kaynak ülkede olmayan ve de uzun dönemde fayda sağlayacak bir varlığa erişim amalandıysa, söz konusu yatırımın uzun dönemde yurt içi yatırımları olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Firmanın, yurtdışındaki yatırımı sayesinde elde ettiği teknoloji ve bilgiyi yurt içine aktarması halinde, yurt içindeki yatırımlarının verimliliği artacaktır.

B) Yurtdışı Yatırımların Yurt içi İstihdam zerindeki Etkisi

Yurtdışı yatırımlar, yurt içindeki istihdamın yurtdışına

transferi olarak algılanmakla beraber, uzun dönemde yurt içi istihdamın niteliği ve niceliğini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Firmalar üretimlerini yurtdışına kaydırırken; yönetim, pazarlama ve Ar-Ge faaliyetlerini yurt içinde bulunan merkezlerinde sürdürmektedirler. Bu durum ise, yurt içindeki vasıflı işgücü talebini artırmaktadır. Diğer bir deyiŐle, yurtdışı yatırımlar vasıtasıyla yurt içindeki mavi yakalı istihdamı olumsuz etkilenirken, beyaz yakalı istihdamında artış görülmektedir. Diğer taraftan, yurt içi üretim ile yurtdışı üretim birbirini tamamlaması ve yurt içinden yurtdışındaki yatırıma ara mal ihraç edilmesi durumunda ise ülke içindeki yatırımlar, dolayısıyla istihdam da artacaktır.

Yurtdışı yatırımlar, kaynak ülkedeki istihdamın niteliğini de etkileyebilmektedirler. Firmalar yurtdışı yatırımlar ile vasıfsız işgücü ihtiyaçlarını, uygun maliyetlerle yurtdışından karŐılamaktadırlar. Öte yandan, yurtdışı yatırımlar, firmanın operasyonlarının uluslararasılaŐması bakımından yönetim ve pazarlama açısından vasıflı iŐgücünü gerektirmekte, bu durum yurt içindeki işgücünün nitelik ve etkinlik olarak geliŐmesine yol açmaktadır.

C) Yurtdışı Yatırımların Yurt içi Ekonomik Yapı zerindeki Etkisi

Firmalar, gerçekleştirdikleri yurtdışı yatırımlar ile uluslararası rekabetin mevcut olduğu pazarlara giriş yapmakta ve böylesi bir rekabet ortamında varlığını sürdürebilmek için etkinliklerini ve performanslarını artırma yoluna gitmektedirler. Uluslararası pazarda faaliyet göstermenin verdiği tecrübe ile üretimlerini daha etkin şekilde gerçekleştirilen firmalar, kendi ülkelerindeki kaynakları da maksimum etkinlikle kullanabilme becerisini edinmektedirler. Bu durum kaynak ülkedeki üretim, istihdam ve ihracatı olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, yurtdışı yatırımlar ile firmalar, kendi ülkelerinde mevcut olmayan teknoloji, know-how ve bilgiye ulaşma imknını elde etmekte ve söz konusu bilgi ve teknolojiyi kendi ülkelerine transfer etme imknını bulmaktadırlar.

2016 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

GENEL

UNCTAD'ın 7 Haziran 2017 tarihinde yayımlanan 2016 yılı küresel yatırım hareketlerinin değerlendirildiği 2017 Dünya Yatırım Raporu'nda, küresel doğrudan yurtdışı yatırım girişlerinin zayıf ekonomik büyüme ve önemli politik risklerinin bulunduğu bir atmosferde, 2015 yılına göre %2 oranında azalış göstererek 1,75 trilyon \$ olarak gerçekleştiği belirtilmektedir.

Raporda, 2015 yılında 721 milyar \$ olarak gerçekleşen birleşme ve satın almaların, 2016 yılında %18 artışla 869 milyar \$'a ulaşarak, küresel krizden sonraki en yüksek seviyeye ulaştığı ifade edilmektedir.

Diğer taraftan, sıfırdan yatırımlar ise, birleşme ve satın almalara göre daha düşük bir düzeyde, %7 oranında artarak 828 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

COĞRAFİ DAĞILIM

UNCTAD Raporu'na göre, 2016 yılında gelişmiş ekonomilere yönelik sermaye girişi bir önceki yıla göre %5 oranında artarak 1 trilyon \$'a ulaşmıştır.

Böylece gelişmiş ekonomilerin küresel sermaye hareketlerindeki payı 2007'den bu yana en yüksek seviye olan %59'a ulaşmıştır. Raporda gelişmiş ülkelere giriş yapan yatırımlardaki artışın genel olarak özsermaye yatırımlarındaki artıştan kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Düşük emtia fiyatları ile yavaş ekonomik büyümeden dolayı gelişmekte olan ülkelere giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırımlar ise %14 oranında azalarak 646 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Geçiş ekonomilerine giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırımlar ise %81 artış göstererek 68 milyar \$ düzeyinde gerçekleşmiştir. Raporda, sözkonusu artışın Rusya'daki devlet şirketlerinin özelleştirilmesi ve Kazakistan'daki madencilik faaliyetlerinden kaynaklandığı belirtilmektedir.

Raporda 2016 yılı küresel sermaye hareketlerinde bölgesel dağılıma bakıldığında; Avrupa'ya giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırımların %6 azalışla 533 milyar \$, Gelişen Asya'ya yönelik yatırımların %15 azalışla 443 milyar \$, Kuzey Amerika'ya giriş yapan yatırımların %9 artışla 425 milyar \$, Latin Amerika ve Karayipler'e giriş yapan yatırımların %14 azalışla 142 milyar \$, Afrika'ya yönelik yatırımların ise %3 azalışla 59 milyar \$ olarak gerçekleştiği görülmektedir.

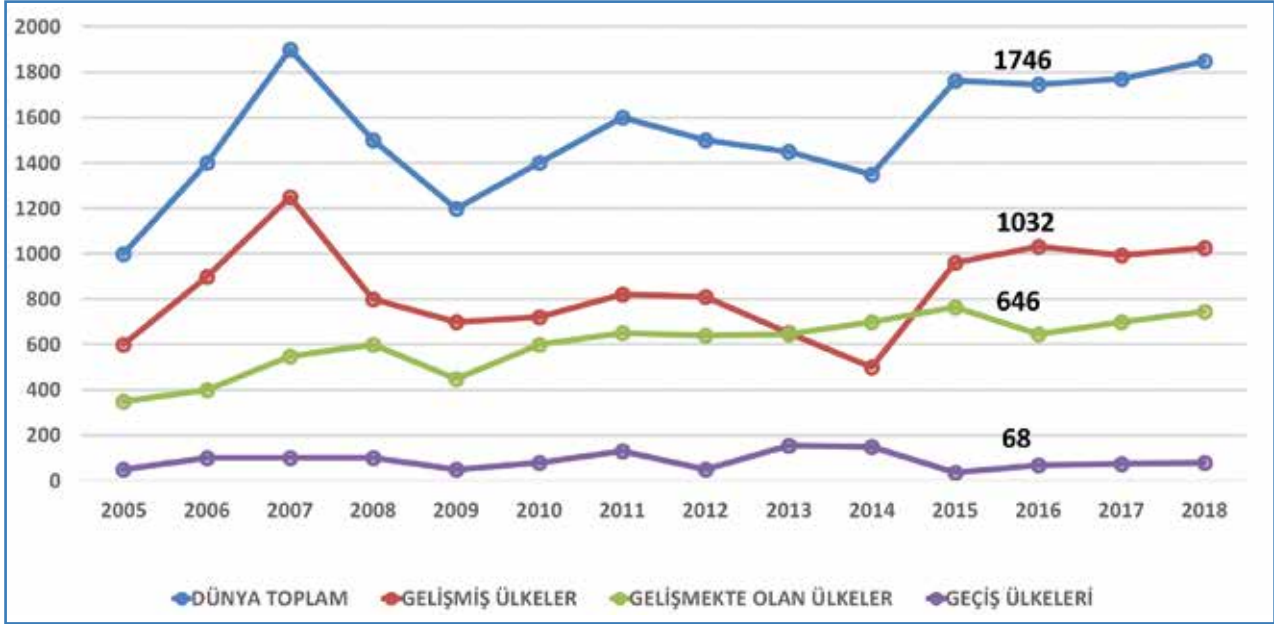
2016 yılında en çok doğrudan yurtdışı yatırım çeken ilk 5 ülke ise ABD, İngiltere, Çin, Hong Kong ve Hollanda'dır.

A) Afrika

2016 yılında Afrika'ya giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırım tutarı bir önceki yıla göre %3,5 oranında azalarak 59,4 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş, kıtanın küresel yatırım hareketlerinden aldığı pay %3,4 olmuştur. 2016 yılında Afrika ülkelerinin yurtdışındaki yatırımlarının tutarı ise 18 milyar \$ olarak gerçekleşmiş; Angola, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Nijerya önde gelen yatırımcı ülkeler olarak öne çıkmıştır.

Kıtaya yönelik yatırımların azalmasında, düşük emtia fiyatları etkili olmuştur. Mısır'a yönelik doğrudan yurtdışı yatırımların bir önceki yıla göre %17 oranında artması bölge özelinde Kuzey Afrika'ya gelen yatırım rakamlarını yükseltmiştir.

GRAFİK 1. Yıllar İtibarıyla Gelişmişlik Ölçütüne Göre Küresel Sermaye Girişleri (Milyar \$)*

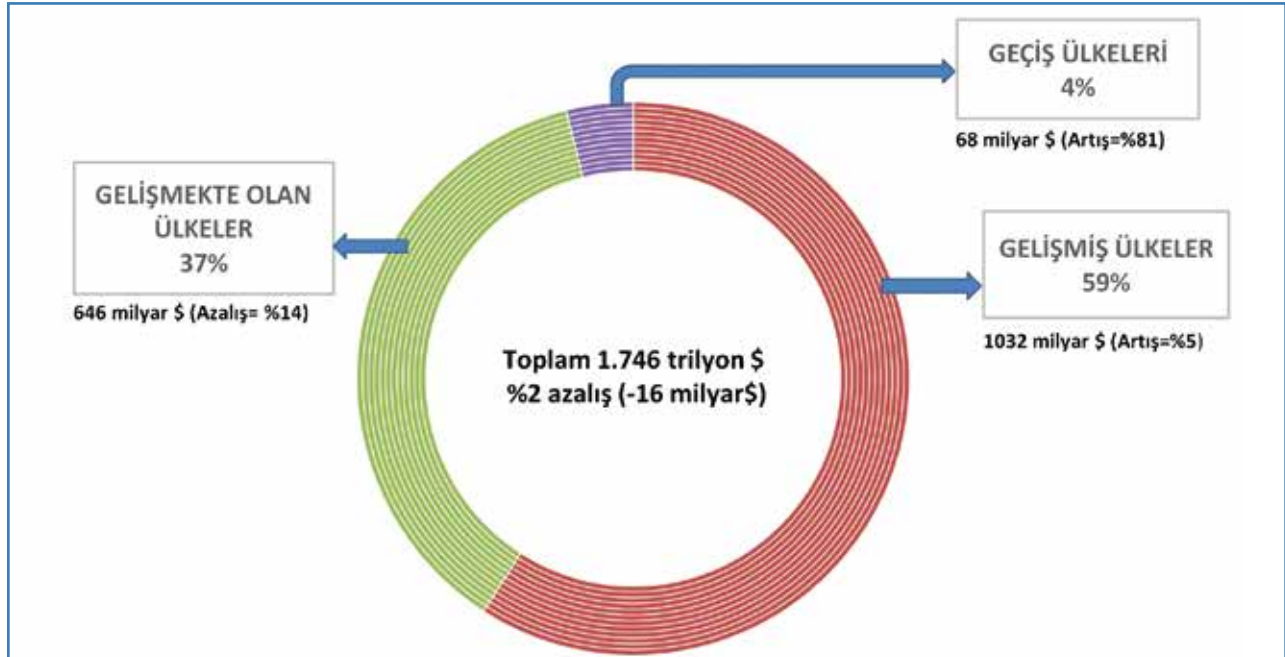
Kaynak: UNCTAD WIR 2017

*2017, 2018 verileri projeksiyondur

Afrika'da 2016 yılında en fazla yatırım çeken ülkeler ise Angola (14,4 milyar \$), Mısır (8,1 milyar \$), Nijerya (4,4 milyar \$), Gana (3,5 milyar \$) ve Etiyopya (3,2 milyar \$)'dir. 2015 yılı sonu doğrudan yurtdışı yatırım stok verilerine göre, kıtada en fazla yatırım yapmış olan ülkeler ABD, İngiltere, Fransa, Çin ve İtalya'dır.

2016 yılında kıtada yapılan birleşme ve satın alma tutarı bir önceki yıla göre %54 oranında azalarak 9,6 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş ve bu alanda hizmetler sektörü ağırlığını korumuştur. Birleşme ve satın almalarda önde gelen ülkeler ise ABD ve Avrupa Birliği'dir.

GRAFİK 2. 2016 Küresel Sermaye Girişleri; 2015 Yılı Karşılaştırması

Kaynak: UNCTAD WIR 2017

2016 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

Afrika'ya yönelik gerçekleşen yatırımların, petrol fiyatlarındaki hareketlenme ve petrol dışı sektörlerdeki yatırımlarda artış beklentisiyle 2017 yılında %10 oranında artarak, 65 milyar \$ düzeyine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

B) Geçiş Ekonomileri

2016 yılında geçiş ekonomilerine yapılan doğrudan yatırım girişleri %81 oranında artış göstererek 68 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Anılan ekonomilerin dünyadaki yatırım hareketlerindeki payı ise %3,9 olmuştur.

Doğrudan yatırım girişlerinde öne çıkan ülkeler 38 milyar \$ ile Rusya Federasyonu ve 9 milyar \$ ile Kazakistan olmuştur. Rusya Federasyonu'na yatırım girişlerindeki artış devlet şirketlerinin özelleştirilmesinden, Kazakistan'daki yatırım girişi artışları ise madencilik faaliyetlerinden kaynaklanmıştır. Bu ülkeleri Azerbaycan (4,5 milyar \$), Türkmenistan (4,5 milyar \$) ve Ukrayna (3,3 milyar \$) takip etmiştir.

Geçiş ekonomilerinden gerçekleşen doğrudan yatırım çıkışlarında ilk sırada 27 milyar \$ ile Rusya Federasyonu yer almış, Rusya Federasyonu'nu 2,6 milyar \$ ile Azerbaycan takip etmiştir. Sırbistan, Gürcistan ve Ukrayna ise en çok yatırım çıkışı gerçekleştiren

Geçiş Ekonomileri Nedir?

Merkezi planlamaya dayalı ekonomi modelinden serbest piyasa ekonomisine geçmekte olan ekonomileri tanımlamak için kullanılan kavramdır. Özellikle; SSCB'nin dağılması sonrası bağımsızlığını kazanan devletler ve SSCB'nin uydusu konumundaki Macaristan, Polonya, Romanya ve Bulgaristan geçiş ekonomileri kategorisi altında yer alan ülkelerdir.

Kaynak: Economics Online, http://www.economicsonline.co.uk/Competitive_markets/Economic_systems.html,

diğer ülkelerdir. Güneydoğu Avrupa ülkelerindeki doğrudan yatırım hareketlerinde ise düşük oranda bir azalma olmuş ve toplam tutar 4,6 milyar \$'a gerilemiştir. Makedonya ve Arnavutluk'ta artış yaşanmış, Karadağ ve Sırbistan'da ise azalma olmuştur.

2016 yılında bölgede gerçekleşen birleşme ve satın alma tutarı 5 milyar \$ değerindedir. Bu alanda madencilik, taş ocakçılığı ve petrol başlıca sektörler olarak öne çıkmıştır. Birleşme ve satın almalarda Avrupa Birliği ülkeleri önde gelmektedir.

Bölgedeki yatırım hareketlerinde 2017 yılı için kısmi bir artış beklenmekte ve bu artışın dayanağı olarak özelleştirmeler ve ülkelerin iş ortamlarının iyileşmesi için alacakları önlemler gösterilmektedir.

C) Gelişmiş Ekonomiler

2016 yılında gelişmiş ekonomilere yönelik sermaye girişi bir önceki yıla göre %5 oranında artarak 1 trilyon \$'a ulaşmıştır. Gelişmiş ekonomilerin dünyadaki yatırım hareketlerindeki payı ise %59 olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılında Avrupa'ya yapılan yatırım girişlerinde azalma kaydedilmiştir. Brexit oylamasına rağmen Avrupa'da en çok doğrudan yatırım girişinin gerçekleştiği ülke 254 milyar \$ ile Birleşik Krallık olmuştur. Birleşik Krallık'ı 92 milyar \$ ile Hollanda takip etmiştir. Birleşik Krallık'ın ilk sırada yer almasında ülkede firmaların imzaladığı büyük yatırım anlaşmaları etkili olmuştur.

Kuzey Amerika'da ise ABD'ye 391 milyar \$, Kanada'ya 34 milyar \$ değerinde doğrudan yatırım girişi olmuştur. ABD'deki yatırım girişlerinin yaklaşık yarısı imalat sanayiinde, beşte biri ise finans ve sigortacılık faaliyetlerinde gerçekleşmiştir.

Asya Pasifik'te Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya yatırım girişlerinde önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bu kapsamda, Avustralya'ya yapılan yatırım

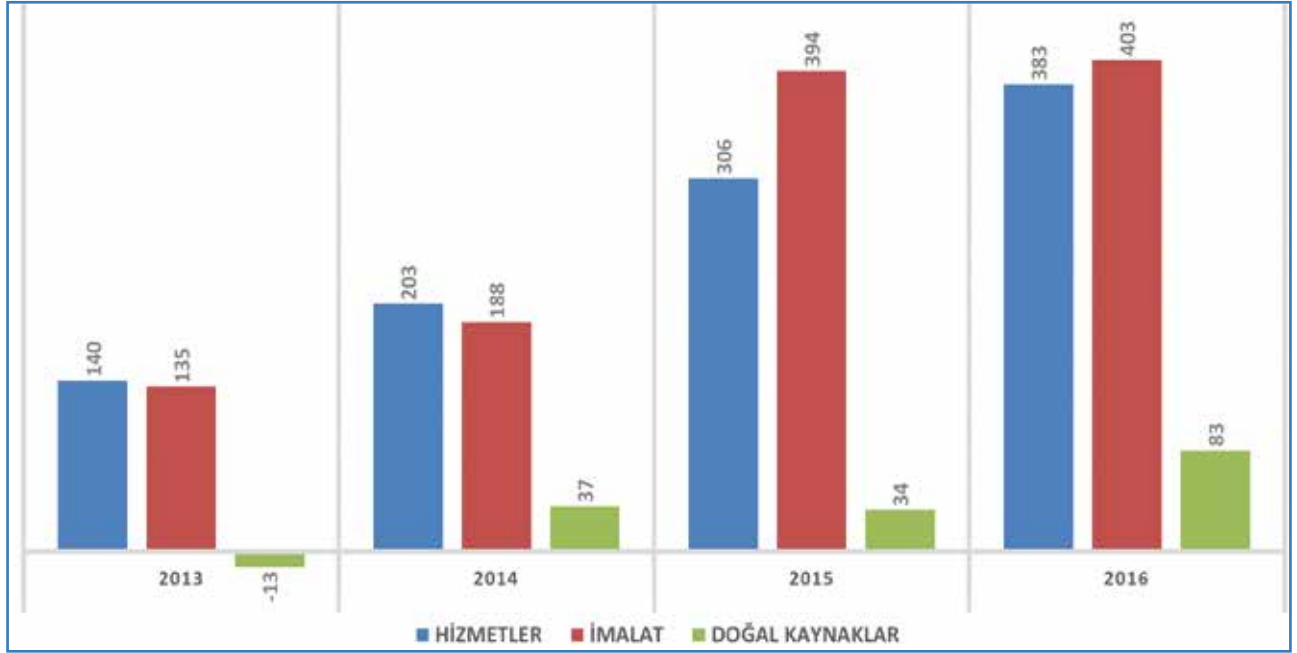
Bölgelere göre Sermaye Akımları (2014-2016) (Milyon \$)

BÖLGELER / YILLAR	SERMAYE AKIMLARI (GİRİŞ)			SERMAYE AKIMLARI (ÇIKIŞ)		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
DÜNYA	1 324	1 774	1 746	1 253	1 594	1 452
1) Gelişmiş Ekonomiler	563	984	1 032	708	1 173	1 044
a) Avrupa	272	566	533	221	666	515
b)K.Amerika	231	390	425	353	370	365
2) Gelişmekte Olan Ekonomiler	704	752	646	473	389	383
a)Afrika	71	61	59	28	18	18
b)Asya	460	524	443	412	339	363
i)Doğu Asya	257	318	260	289	237	291
ii)Güney-Doğu Asya	130	127	101	89	56	35
iii)Güney Asya	41	51	54	12	8	6
iV)Batı Asya	31	28	28	23	38	31
c)Latin Amerika ve Karayipler	170	165	142	31	31	1
d)Okyanusya	2	2	2	1	1	1
3) Geçiş Ekonomileri	57	38	68	73	32	25
4) Kırılgan ve Küçük Ekonomiler	68	64	58	26	14	10
a)En az gelişmiş Ülkeler (LDCs)	41	44	38	18	9	12
b)Denize Kıyısı Olmayan Gelişen Ülkeler (LLDCs)	28	25	24	6	5	-2
c)Gelişen Küçük Ada Devletleri (SIDS)	6	4	4	0.3	0.7	0.2
PAYLARDA BÖLGESEL DAĞILIM (%)						
1) Gelişmiş Ekonomiler	42.6	55.5	59.1	56.5	73.6	71.9
a) Avrupa	20.6	31.9	30.5	17.7	41.8	35.4
b)K.Amerika	17.4	22.0	24.3	28.1	23.2	25.2
2) Gelişmekte Olan Ekonomiler	53.2	42.4	37.0	37.7	24.4	26.4
a)Afrika	5.4	3.5	3.4	2.3	1.1	1.3
b)Asya	34.8	29.5	25.3	32.9	21.2	25.0
i)Doğu Asya	19.4	17.9	14.9	23.0	14.9	20.1
ii)Güney-Doğu Asya	9.9	7.1	5.8	7.1	3.5	2.4
iii)Güney Asya	3.1	2.9	3.1	1.0	0.5	0.4
iV)Batı Asya	2.3	1.6	1.6	1.8	2.4	2.1
c)Latin Amerika ve Karayipler	12.8	9.3	8.1	2.5	2.0	0.1
d)Okyanusya	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
3) Geçiş Ekonomileri	4.3	2.1	3.9	5.8	2.0	1.7
4) Kırılgan ve Küçük Ekonomiler	5.1	3.6	3.3	2.1	0.9	0.7
a)En az gelişmiş Ülkeler (LDCs)	3.1	2.5	2.2	1.5	0.6	0.8
b)Denize Kıyısı Olmayan Gelişen Ülkeler (LLDCs)	2.1	1.4	1.4	0.5	0.3	-0.1
c)Gelişen Küçük Ada Devletleri (SIDS)	0.4	0.2	0.2	0.03	0.04	0.01

Kaynak: UNCTAD WIR 2017

girişleri iki kat artarak 48 milyar \$ olmuş, Japonya'ya yapılan doğrudan yurtdışı yatırımlar 11 milyar \$'a ulaşmış, Yeni Zelanda'ya ise 2,3 milyar \$ değerinde bir yatırım girişi kaydedilmiştir.

Gelişmiş ekonomilerden yapılan yatırım çıkışlarına bakıldığında ABD, Hollanda, Japonya, Kanada ve Fransa'nın ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Avrupa'dan yatırım çıkışları 2016 yılında %23'lük bir

GRAFİK 3. Satınalm ve Birleşmelerin Sektörel Dağılımı (milyar \$)

Kaynak: UNCTAD WIR 2017

düşüşle 515 milyar \$'a gerilemiştir. Bu düşüşün kaynağı olarak firma içi negatif krediler gösterilmiştir. Kuzey Amerika'dan diğer ülkelere yapılan yatırımlarda bir önceki yıla göre önemli bir değişiklik kaydedilmemiş, sözkonusu yatırımlar 365 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Japonya'dan gerçekleşen yatırım çıkışlarında %13'lük bir artış olmuş ve bu çıkışların büyük bir kısmını Avrupa'daki şirket alımları oluşturmuştur.

Gelişmiş ekonomilerde 2016 yılında 794 milyar \$ tutarında birleşme ve satın alma gerçekleşmiş olup, bunlarda imalat sanayi ilk sırada yer almıştır. Bu alanda önde gelen ülkeler başta Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri olmak üzere gelişmiş ekonomiler olmuştur.

Gelişmiş ekonomilerde 2017 yılında siyasi belirsizlikler pozitif ekonomik görünümü engelleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Anılan ülkelerdeki doğrudan yatırım hareketlerinin 2017 yılında stabil kalacağı ve yaklaşık 1 trilyon \$ değerinde gerçekleşeceği öngörülmektedir.

D) Orta Ve Güney Amerika (Latin Amerika ve Karayipler)

Bölgeye giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırımlar 2016 yılı içerisinde bir önceki yıla göre %14 oranında azalarak 142 milyar \$ olarak gerçekleşmiş, kıtanın küresel yatırım hareketlerinden aldığı pay %8 olmuştur. 2016 yılında bölge ülkelerinin yurtdışında gerçekleştirdikleri yatırım tutarı ise 751 milyon \$ olup, Şili, Kolombiya, Venezuela, Arjantin ve Peru önde gelen yatırımcı ülkeler arasındadır. Ekonomik durgunluk, düşük emtia fiyatları ve yüksek kur dalgalanmaları Orta ve Güney Amerika'ya yönelik yatırımların azalmasında etkili olmuştur.

2016 yılında en çok yatırım çeken ülkeler Brezilya (58,7 milyar \$), Meksika (26,7 milyar \$), Kolombiya (13,6 milyar \$), Şili (11,3 milyar \$) ve Peru'dur (6,9 milyar \$).

2015 yılı sonu doğrudan yurtdışı yatırım stok verilerine göre, bölgede en fazla yatırım yapmış olan ülkeler ise ABD, İspanya, Hollanda, Lüksemburg ve Kanada'dır.

2016 yılında kıtada gerçekleşen birleşme ve satın alma tutarı bir önceki yıla göre %62 oranında artarak 17,7 milyar \$ tutarında gerçekleşmiş ve bu alanda hizmetler sektörü ağırlığını korumuştur. Birleşme ve satın almalarda önde gelen ülkeler ise Çin ve ABD'dir.

UNCTAD 2017 Dünya Yatırım Raporu'na göre, bölgeye yönelik 2017 yılında gerçekleştirilecek yatırımlara ilişkin görünümde bir belirsizlik durumu hâkimdir. Rapora göre, bölgenin yaşadığı ekonomik daralmandan dolayı, düşük büyüme rakamlarına geri dönme ihtimali bulunmaktadır. Öte yandan, yükselen emtia fiyatlarının bölge ihracatını artırması ve bu durumun da tüketimi tetiklemesi beklenmektedir.

E) Gelişen Asya

Doğrudan yurtdışı yatırım girişlerinde 2015 yılını rekorla kapatan "Gelişen Asya" ekonomileri, 2016 yılında da aynı başarıyı sürdürmemişlerdir.

2016 yılında bölge ekonomilerine giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırımlar %15'lik düşüşle 443 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Gelişen Asya Bölgesi dört alt bölgeye (Doğu Asya, ASEAN Bölgesi, Güneydoğu Asya ve Batı Asya) ayrılıp incelendiğinde sözkonusu bölgeye giriş yapan yurtdışı sermaye, farklı sebeplerden dolayı dört alt bölgenin üçünde azalmıştır.

Özellikle Endonezya, Moğolistan, Singapur ve Türkiye 2016'da en keskin düşüşü yaşayan ülkeler olmuştur. Diğer bölge ülkeleriyle kıyaslandığında Çin %1'lik düşüş ve Hindistan ise %1'lik artışla istikrarlı konumlarını sürdürmüştür.

Doğu Asya'ya yönelik 2016 yılında gerçekleşen doğrudan yurtdışı yatırımlar %18 oranında azalarak 260 milyar \$ seviyesinde gerçekleşmiştir. Hong Kong'a giriş yapan yurtdışı sermayenin 2015 yılında 174 milyar \$ iken 2016'da 108 milyar \$'a düşmesi bölgedeki düşüşün başlıca sebebi olmuştur. Ülkeye giriş

yapan doğrudan yurtdışı yatırımlar içerisinde başlıca sektörlerden biri olan finans sektöründeki gerileme nedeniyle Çin'e yatırım amaçlı gelen yurtdışı sermaye 2015 yılında %1 azalarak 134 milyar \$'a düşmüştür. Öte yandan, Çin'in daha fazla yatırım çekmek için geliştirdiği ve pilot olarak uygulanmaya başlayan dört serbest bölgeye yönelik yatırımlar 2016 yılında %80'lik artış kaydederek 13 milyar \$'a yükselmiştir.

Dünya ekonomisinde yaşanan belirsizlikler ASEAN bölgesine yönelik yatırımları da olumsuz yönde etkilemiş ve bölgeye 2016 yılında giriş yapan doğrudan yurtdışı yatırımlar bir önceki yıla kıyasla %20'lik düşüş göstererek 101 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Özellikle küresel ekonomiye en fazla bağımlı olan Singapur'un 2016 yılında %13'lük düşüş yaşaması ve Malezya'nın da bir önceki yıla mukayese edildiğinde %11'lik kayıp yaşaması bu düşüşte ana sebep olmuştur.

Hindistan'a yönelik yatırımların istikrarlı düzeyde devam etmesi ve Pakistan'a giriş yapan yurtdışı sermayedeki yükselme sayesinde 2015 yılına kıyasla alt bölge olarak sadece Güneydoğu Asya Bölgesi'ne yönelik yatırımlar %6 artmıştır. Diğer taraftan yatırımlar açısından önemli bir merkez olan Pakistan'a yönelik sermaye girişi bir önceki yıla göre %56 artış göstermiştir. Bu artışta, Çin'in "Bir Kuşak-Bir Yol" projesi kapsamında, özellikle ulaşım ve elektrik üretim sektöründe gerçekleştirilen alt yapı yatırımları etkili olmuştur.

Düşük petrol fiyatları, bölgedeki politik belirsizlikler ve yaşanan çatışmalar Batı Asya'ya (Ortadoğu) yönelik doğrudan yurtdışı yatırımların azalmasına neden olmuştur. Sözkonusu bölgeye 2016 yılında giriş yapan yurtdışı sermaye %2'lik azalmayla 28 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Yaşadığı kayıplara rağmen bölgesel bazda en fazla yatırım çeken ilk on ülke içinde yer alan Çin, Hong Kong (Çin), Singapur ve Hindistan'ın bu bölgede yer

2016 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

alması nedeniyle, 2016 yılını doğrudan yurtdışı yatırımlar açısından kayıp yaşayan Gelişen Asya Bölgesi, dünyada en fazla yatırım çeken ikinci bölge konumunu devam ettirmiştir.

Söz konusu bölge ülkelerinin yurtdışı yatırımları, Çinli firmaların artan yurtdışı satın alma ve birleşme yatırımları sayesinde %7 artarak 363 milyar \$ olmuştur. Çin'in yurtdışı yatırımları 2016 yılında %44 artmış ve 183 milyar \$'a yükselmiştir. Çin, bu rakamla ilk kez dünyanın en fazla yatırım yapan ikinci ülkesi olmuştur. Çinli firmaların gelişmiş ülkelerde, özellikle Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD'de gayrimenkul sektöründe gerçekleştirdiği satın almalar bu rakamı artırmıştır.

ASEAN ülkeleri arasında en fazla yurtdışı yatırımı olan Singapur'un yurtdışı yatırımları küresel ekonomideki belirsizliklerden dolayı 2016 yılında %24 azalarak 24 milyar \$'a düşmüştür.

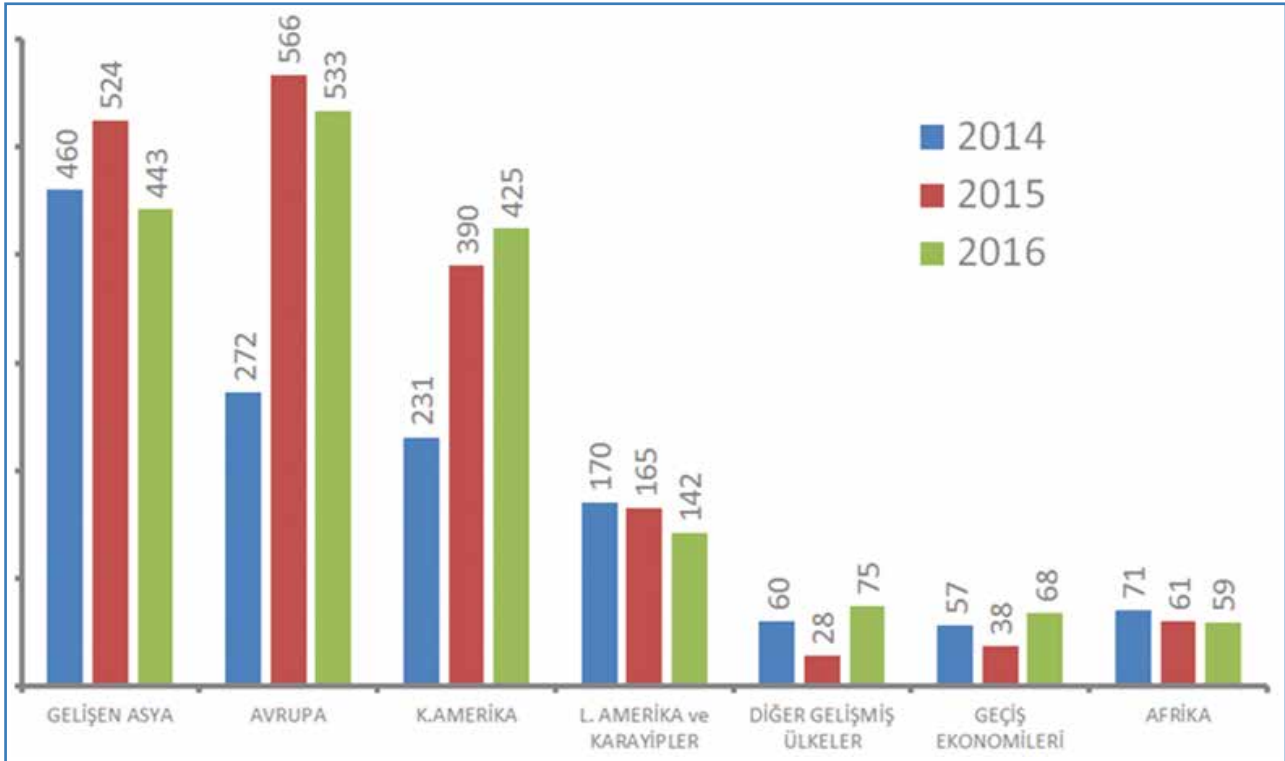
2017 yılında Gelişen Asya'ya yönelik doğrudan yurtdışı yatırımların %15 artması beklenmektedir. Bölgenin önde gelen üç ekonomisi Çin, Hindistan ve Endonezya yatırım politikalarını uygun biçimde revize etmeleri halinde bu oranın daha da yükseleceği öngörülmektedir.

Bölgedeki nispeten yüksek gelirli devletlerin yüksek katma değerli üretime yönelmeleri çerçevesinde düşük katma değerli yatırımların Bangladeş, Nepal ve Filipinler gibi düşük gelir grubundaki ülkelere yönelmesi beklenmektedir. Örneğin Çinli firmalar önümüzdeki dönemde Filipinler'e havacılık, yenilenebilir enerji, demir-çelik ve gemi yapımı sektörlerinde toplam 10 milyar \$'lık yatırım yapmayı planlamaktadır.

F) “Bir Kuşak - Bir Yol” Kapsamında Doğrudan Yurtdışı Yatırımlar

UNCTAD'ın 2017 Dünya Yatırım Raporu'nda Çin'in 2013 yılında başlattığı İpek Yolu Ekonomi Kuşağı ve

GRAFİK 4. Bölgelere Göre Sermaye Girişleri (milyar \$)

Kaynak: UNCTAD WIR 2017

21.Yüzyıl Deniz İpek Yolu projeleri kapsamında (iki proje birlikte "Bir Kuşak - Bir Yol" olarak anılmaktadır) gerçekleştirdiği yurtdışı yatırımlar ayrıca incelenmektedir.

Çin'in "Bir Kuşak - Bir Yol" kapsamında gerçekleştirdiği yurtdışı yatırımlar, yaklaşık 6 trilyon \$ doğrudan yurtdışı yatırım stokuna ve 3 trilyon \$ yurtdışı yatırıma sahip olan 60 ülkeyi kapsamaktadır. Proje kapsamında, şimdiye kadar Çin ve ortakları arasında 6 büyük uluslararası ekonomi koridorunu kapsayan 50'den fazla anlaşma imzalanmıştır.

Çin'den Avrupa'ya uzanan "Bir Kuşak - Bir Yol" kapsamındaki yatırımlar homojen bir şekilde ülkeler arasında dağılmasa da, son yıllarda doğrudan yurtdışı yatırımları da kapsayan finansal kaynakların hareketlenmesi yatırımlara bir dinamizm getirmiştir. Önemli ekonomik koridorlar üzerinde yer alan ülkeler Çin'den ciddi miktarda yatırım çekmeye başlamışlardır.

Orta Asya'da, İpek Yolu Ekonomi Kuşağı'nda yer alan ülkeler, doğal kaynaklar dışındaki sektörlerde Çin'den önemli miktarda yatırım almakta ve bu durum anılan ekonomilerin çeşitlenmesine katkıda bulunmaktadır. Kazakistan ve Türkmenistan'da doğal kaynaklar alanında önemli yatırımları da bulunan

Çin, bölgede altyapı tesislerinin kurulması ve endüstriyel kapasitenin geliştirilmesine odaklanmış bulunmaktadır.

Çin bölgede ayrıca tarım sektöründe de yatırım hedefleri geliştirmiştir. Örneğin, Çinli şirketler, kendi ülkelerindeki domates üretiminin Kazakistan'a kaydırılmasını da kapsayan bir proje için (1,9

milyar \$ yatırım) yerel ortaklarla müzakerelerini yürütmektedirler.

Güney Asya bölgesi ise Çin-Pakistan Ekonomi Koridoru boyunca uygulanan projelerden yararlanmaktadır. Bu durum, altyapı sektöründe, özellikle elektrik enerjisi üretimi ve ulaşım alanlarında önemli miktarda yatırımların çekilmesini sağlamıştır.

Örneğin, Çinli Enerji Üretim Şirketi ile Katarlı Al-Mirqab Capital, Pakistan'ın en büyük ikinci limanı olan Port Qasim'da ortak bir yatırımla elektrik santrali yatırımına başlamışlardır. Yine Çin'in Devlet Enerji Yatırım Şirketi ve yerel bir firma olan Merkez Enerji Şirketi 2 milyar \$ değerinde bir termik santral projesine başlamışlardır.

Projenin Kuzey Afrika'daki aktif katılımcılarından biri olan Mısır, Çin ile proje kapsamında 15 milyar \$'lık Çin yatırımını kapsayan bir anlaşma imzalamıştır. Söz konusu anlaşma, "Bir Kuşak, Bir Yol" projesi kapsamında Süveyş Kanalı Bölgesi'nde bir ekonomi alanı oluşturulmasını ve deniz ve karayolu ulaşımı alanında yatırımları da kapsayan işbirliği projelerini garanti altına almaktadır.

SERMAYE ÇIKIŞLARI

Raporda, gelişmiş ülkelerdeki çok uluslu şirketlerin 2016 yılında gerçekleştirdiği yatırımlarda bir düşüş olmasına rağmen, küresel yurtdışı yatırım hareketlerinde ağırlığını (%72) koruduğu belirtilmektedir.

Yurtdışı yatırımlarda önde gelen bölge olan Avrupa'da, sermaye çıkışları 2016 yılında bir önceki yıla göre %23 oranında azalarak, 515 milyar \$ tutarında gerçekleşmiştir.

Rapora göre, Avrupa'daki bu azalış İrlanda, İsviçre ve Almanya'daki sermaye çıkışlarında meydana gelen sert düşüşlerden kaynaklanmaktadır. Öte yandan, kıtada yerleşik olan şirketler tarafından gerçekleştirilen birleşme ve satın almalar bir önceki yıla göre %40 oranında artarak 435 milyar \$'a ulaşmıştır.

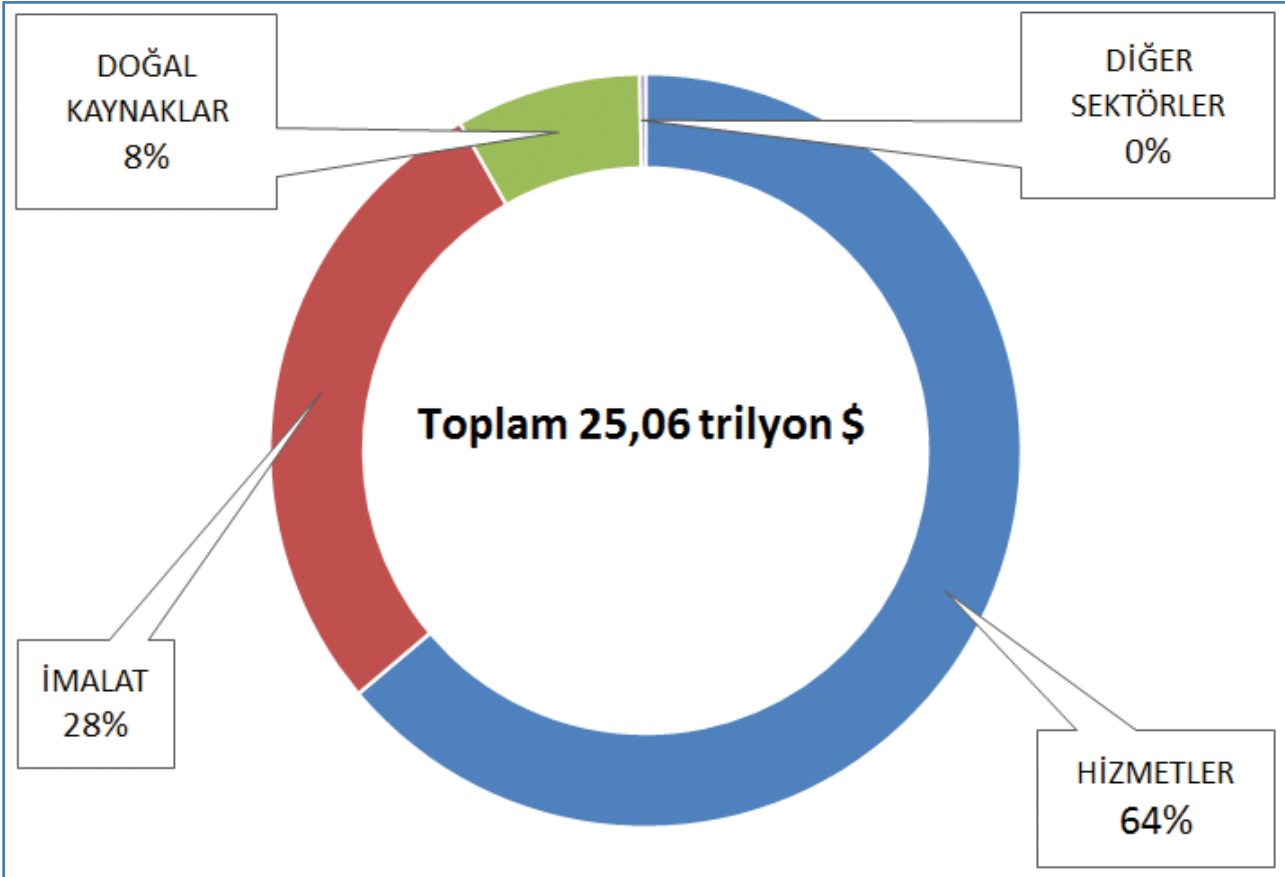
Diğer taraftan, 2016 yılında Kuzey Amerika'nın gerçekleştirdiği yurtdışı yatırım 365 milyar \$, Asya'nın 363 milyar \$, Afrika'nın ise 18 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında en çok yurtdışı yatırım yapan ilk 5 ülke ise ABD, Çin, Hollanda, Japonya ve Kanada olmuştur.

KÜRESEL YATIRIMLARDA BAŞLICA SEKTÖRLER

Rapora göre, en güncel verinin bulunduğu 2015 yılı sonu itibarıyla, küresel yurtdışı yatırım stokunun yaklaşık üçte ikisi dünya ekonomisiyle uyumlu olarak hizmetler sektöründe yoğunlaşmaktadır. Öte yandan, imalat sektörünün payı %26 iken, doğal kaynaklara yönelik sektörlerde gerçekleştirilen yatırımların payı ise %6 oranında gerçekleşmiştir.

Raporda ayrıca, holding faaliyetlerinin sektörel sı-

GRAFİK 5. Küresel Yatırım Stoğunun Sektörel Dağılımı (2015)*

Kaynak: UNCTAD WIR 2017

*Ulaşılabilen en son veriler 2015 yılına aittir.

nıflamada hizmetler sektörü altında yer aldığı, fakat ana şirketin imalat veya doğal kaynaklar sektöründe de faaliyet gösterebildiği belirtilmektedir.

Hizmetler sektörü altında önde gelen alt sektörler ise; finans, iş yönetimi, ticaret ve telekomünikasyondur. İmalat sektörü altında yer alan başlıca alt sektörlerde kimya ürünleri, yiyecek ve içecek, elektronik ürünler, motorlu taşıtlar göze çarpmaktadır.

Doğal kaynaklar alanında ise, petrol, doğalgaz ve metal ürünleri madenciliğini de kapsayan madencilik yatırımları ön plana çıkmaktadır.

KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİNE İLİŞKİN 2017 YILI BEKLENTİLERİ

UNCTAD 2017 Dünya Yatırım Raporu'na göre, küresel yatırım girişlerinin 2017 yılında çok az bir artış göstereceği tahmin edilmektedir. Raporda, önemli bölgelerdeki ekonomik iyileşme ve şirket kârlarındaki toparlanmanın iş yapma güvenini artıracığı böylece çok uluslu şirketlerin yatırım yapma heveslerini tetikleyeceği belirtilmektedir.

Raporda, küresel imalat ve ticaretteki konjonktürel artışın 2017 yılında gelişmiş ülkelerde daha hızlı bir büyümeye neden olacağı, gelişmekte olan ülkelerde ise ekonomik toparlanmayı destekleyeceğinden bahisle, küresel yatırım girişlerinin 2017 yılında %5 oranında artarak 1,8 trilyon \$ olarak gerçekleşmesinin beklendiği ifade edilmektedir.

YATIRIM VE DİJİTAL EKONOMİ

UNCTAD 2017 Dünya Yatırım Raporu'nda dijital ekonominin yatırımlar ile ilişkisine özel bir bölüm ayrılmıştır. Raporda, dijital ekonominin büyüme ve kalkınmanın temel etkeni olduğu ifade edilmekte ve dijital ekonominin sunduğu fırsatlar ve zorlukların özellikle kalkınmakta olan ülkeler için önemi vurgulanmaktadır.

Son beş yıl içinde uluslararası üretimde bilgi ve iletişim teknolojileri alanında faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin ağırlığı artmıştır. Dijital çok uluslu şirketlerin ev sahibi ülkedeki fiziki yatırım ve iş yaratma alanlarına etkisi doğrudan gözle görülür olmamakla birlikte, bu alandaki yatırımların dolaylı ve verimliliğe ilişkin önemli etkileri olabilmekte ve bu yatırımlar dijital kalkınmaya katkı sağlayabilmektedir.

Türkiye'nin Yurtdışı Yatırımlarında Dijital Ekonomi

Dünyada firmaların dijital ekonomiye olan ilgilerinin artmasına benzer şekilde ülkemiz yatırımcıları da bu alanda son yıllarda önemli girişimlerde bulunmuşlardır.

Türkiye'nin yurtdışı yatırımları sektörel olarak incelendiğinde, bilgi ve iletişimin 2,3 milyar \$'lık sermaye pozisyonu ile ülkemiz firmalarının yurtdışında en çok yatırım yaptıkları ikinci sektör olduğu görülmektedir. Bu rakam, üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirilen yatırımlar da dikkate alındığında 2,5 milyar \$'a ulaşmaktadır.

Bu yatırımlar arasında telekomünikasyon sektörü önemli bir yer tutmaktadır.

2016 YILI KÜRESEL YATIRIM HAREKETLERİ

Rapora göre, bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki yatırımların ve küresel değer zincirine katılım sağlanmasının teşvik edilmesi dijital kalkınma politikalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

UNCTAD tarafından yapılan en büyük 100 çok uluslu şirket arasındaki bilgi ve iletişim sektörü şirketleri çalışmasına göre, bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe faaliyet gösteren çok uluslu şirketler iki sınıfa ayrılmaktadır. Teknoloji şirketleri, genel olarak bilgi teknolojileri sanayiinde faaliyet gösteren şirketleri ifade etmektedir. Bilgisayar, bilgi ve iletişim teknolojilerine ilişkin cihazların üretimi ayrıca yazılım ve hizmet sağlayıcılığı ile iştigal eden firmalar bu gruptadır. Telekom şirketleri ise iletişim altyapısı ile bağlantı sağlayıcısı konumundaki şirketleri içermektedir.

Raporda, internet temelli teknolojilerin üretime ve mal ve hizmet ticaretine uygulanması olarak tanımlanabilecek olan dijital ekonomi ve yatırımlar arasında önemli bir ilişki olduğu vurgulanmakta ve bu kapsamda dijital ekonominin çok uluslu şirketlerin uluslararası operasyonlarını dönüştürme konusunda önemli potansiyelinin olduğu ve dolayısıyla yatırım politikalarını etkileyen önemli bir unsur olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, tüm ülkelerdeki dijital kalkınma ve özellikle kalkınmakta olan ülkelerin küresel dijital ekonomiye katılım sağlamaları, bağlantı altyapısı oluşturmak, dijital firmaları teşvik etmek ve ekonomilerin daha fazla dijitalleşmesini sağlamak amacıyla oluşturulan yatırım politikalarını gerektirmektedir.

TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARININ TESPİTİ

EKONOMİ BAKANLIĞI ANKETLERİ

Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında yaptıkları doğrudan yatırımlara ilişkin verilerin Bakanlığımız tarafından toplanmasına ilişkin mevzuat değişikliği 11 Haziran 2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Ülkemizde, yurtdışındaki örnekleri gibi, katılımı zorunlu olan anketler yoluyla gerçekleştirilen veri toplama çalışmasına yönelik olarak Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü ve Bilgi İşlem Dairesi tarafından gerçekleştirilen koordineli çalışmalarla, “OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)” ve “IMF Ödemeler Dengesi Hesaplamaları El Kitabı (Versiyon 6)” çerçevesinde ihtiyaç duyulan kapsamlı verilerin yatırımcılarımız tarafından doğrudan Bakanlığımıza ulaştırmalarına imkân sağlayan bir internet tabanlı bir sistem tasarlanmıştır.

İlki 2016 yılı Mayıs ayı içerisinde yapılan anket çalışmasının 2017 baskısı 17 Nisan - 23 Mayıs 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Anket “Yatırımcı Bilgileri”, “Yatırım Bilgileri”, “Hisse Oranları”, “Sermaye Bilgileri”, “Borç Alacak Bilgileri” ve “Ters Yatırım Bilgileri” olmak üzere toplam altı bölümden oluşmaktadır.

ANKET METODOLOJİSİ

Yurtdışına yönelik doğrudan sermaye yatırım verilerinin derlenmesi, firmalar arasındaki ilişkilerin giriftliği sebebiyle oldukça karmaşık ve istatistiki açıdan çalışılması zor bir alandır. Bu itibarla, IMF ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar, sözkonusu verilerin belli standartlar ve kriterler çerçevesinde düzenlenmesine yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Sözkonusu standartlar, ödemeler dengesi ve uluslararası yatırım pozisyonu istatistiklerinin tutarlı, karşılaştırılabilir ve güvenilir bir şekilde derlenmesini sağlamaktadır.

Ekonomi Bakanlığı tarafından yurtdışı sermaye yatırımlarının tespiti amacıyla hazırlanarak ydy.ekonomi.gov.tr adresi üzerinden hizmete sunulan modül, bu standartlar dikkate alınarak tasarlanmıştır.

Sözkonusu modül üzerinden talep edilen veriler ve bu verilerin derlenmesinde izlenen kurallar, OECD ve IMF tarafından hazırlanan mevcut en güncel kılavuzlar

konumundaki OECD Doğrudan Yatırım Tanımları (Versiyon 4) ve IMF Ödemeler Dengesi Hesaplamaları (Versiyon 6) el kitaplarındaki tanım ve kaideler çerçevesindeki metodoloji ile uyumludur.

Bu çerçevede, 2017 Anketi için, 2016 yılında yapılan çalışma ile oluşturulan T.C. Ekonomi Bakanlığı Yurtdışı Yatırım Veri tabanı içerisinde kayıtlı 1.170 yatırımcının yanı sıra, 2016 yılı içerisinde yurtdışına bankacılık

Serbest Bölgeler Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü

637 sayılı Ekonomi Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile ihdas edilen Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü, yurtdışında yapılacak yatırımlara ilişkin mevzuatı hazırlamak ve uygulamak, yurtdışı yatırımların gözetim, denetim ve yönlendirilmesine ilişkin önlemleri almak ve bu hususlarla ilgili düzenlemeler yapmak, sektör ve ülke bazında gerekli tedbirleri almak, kalkınma planları ve yıllık programlardaki ilke, hedef ve politikalar çerçevesinde yurtdışındaki Türk yatırımlarının desteklenmesi ve yönlendirilmesi konularında öngörülen teşvik tedbirlerini hazırlamak, uygulamak, uygulamayı takip etmek ve değerlendirerek gerekli tedbirleri almak ile görevlendirilmiştir.

sistemi üzerinden gerçekleştirilen sermaye transferleri de incelenen yeni firmaların katılımıyla toplam 1.484 gerçek ve tüzel kişiye anket bildiriminde bulunulmuştur.

Sözkonusu yatırımcılardan elde edilen veriler değerlendirilirken;

- Gerçek kişilerden son 1 sene itibarıyla yerleşik oldukları ekonominin Türkiye olduğunu belirtenlerin yatırımları istatistiki olarak kayda alınmış, diğer ekonomilerde yerleşik gerçek kişilerin yatırımlarına ise ülkemizin yurtdışı sermaye yatırımları stokunda yer verilmemiştir.
- Ekonomi Bakanlığı tarafından yapılan anket çalışmaları, 2016 yılı öncesinde yapılan çalışmalardan farklı olarak yatırımların "ilk yatırım ülkesi" / "nihai yatırım ülkesi" kriterleri çerçevesinde tasnif edilmesine imkân tanımaktadır. Bu kapsamda, yatırımcıların ilk basamak (*immediate*) yatırımları ile ilk basamak ya-

tırımları üzerinden dolaylı olarak hissedar oldukları üçüncü ülkelerdeki yatırımları da tespit edilmiştir.

- "Yatırım üzerinde önemli ölçüde bir etkiye sahip olma" kriteri çerçevesinde yatırımcıların sadece doğrudan ya da dolaylı yoldan "en az yüzde 10 oranında" hisse sahibi oldukları yatırımlarına ülkemiz yurtdışı sermaye yatırımları stokunda yer verilmiştir.

Yurtdışı Yatırımların Değerleme Yöntemi

Gerek "OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabında (Versiyon 4)" ve gerekse IMF "Ödemeler Dengesi Hesaplamaları El Kitabı (Versiyon 6)"nda yurtdışı yatırımlara ilişkin değerlendirme işleminin, prensip olarak, yatırımın piyasa değerine göre yapılması gerektiği ifade edilmektedir.

Bununla birlikte, halka arz edilmemiş olan firmalar için bu yöntemin zor olması nedeniyle, anılan yayınlar tarafından önerilen yöntemlerden biri "öz kaynakların defter değeri" yöntemidir.

"Öz kaynakların defter değeri" yöntemi, uluslararası muhasebe standartlarına göre tutulan muhasebe kayıtlarında yer alan değer dikkate alınmasına dayanır.

Türk firmalarının yurtdışındaki yatırımlarının değerlemesinde yeknesak yöntemlerin kullanılmaması, yurtdışı yatırımlara ilişkin birbirinden farklı pek çok veriye rastlanmasına yol açmaktadır.

Firmalarımızın yurtdışı yatırımlarının hemen hemen tamamının piyasa değerlemesinin yapılmamış olması nedeniyle yapılan anket çalışmasında değerlendirme değeri olarak "öz kaynakların defter değeri" alınmakta ve uluslararası kuruluşlara bu şekilde raporlanmaktadır.

- Yatırımcının, 1. basamaktan sonraki basamaklarda yer alan yatırımlarındaki hisse oranlarının tespiti için çarpım yöntemi kullanılmıştır.
- Yatırımların büyük çoğunlukla halka açık olmayan şirketlerden müteşekkil olması sebebiyle değerlerinin tespiti için piyasa değerleri elde edilememektedir. Bu itibarla, hem yatırımcıların yatırım bilgilerini daha kolay aktarabilmesini, hem de bu bilgilerin yeknesak bir biçimde derlenebilmesini teminen değer tespitinde OECD ve IMF tarafından önerilen yöntemlerden "Defter Değeri Yöntemi" esas alınmıştır.

Öz Kaynakların Defter Değeri Nedir?

OECD tarafından hazırlanan "Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)" çerçevesinde "Öz Kaynakların Defter Değeri Yöntemi"ne göre yatırımın değeri şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Defter Değeri" bir yatırım işletmesinin değerini Uluslararası Muhasebe Standartları'na göre değerlemeyi içermektedir. "Defter Değeri" yatırım işletmesinin defterlerinden bilançoda "özkaynaklar"da belirlemektedir. "Defter Değeri" tanımı şu muhasebe kalemlerini içermektedir: "ödenmiş sermaye", "rezervler" ve "dönem karını veya zararını da içerecek şekilde dağıtılmamış tüm kar ve zararların net değeri".

- "Defter Değeri Yöntemi" yatırım değeri tanımına uyumlu olarak, yatırımların 2016 yılı sonu itibarıyla "ödenmiş sermaye", "rezervler" ve "geçmiş yıllar kar veya zararı" ve "dönem net karı veya zararı" sorulmuş ve özkaynaklar üzerinden "yatırımların sermaye pozisyonu" tespit edilmiştir.
- Metodolojik olarak "Defter Değeri" kullanılmış olmakla birlikte, yatırımcılara yatırımlarının piyasa değerleri, yatırımlarında istihdam edilen Türk ve yabancı çalışan sayısı, yatırımlarının Türkiye ile ihracat ve ithalatı ile ciro bilgileri de sorulmuştur.

- Uluslararası kuruluşlar metodolojisine göre, yatırımcılara Nihai Kontrol Sahibi Firma/Grup/Holding/ Diğer Tüzel Kişi (NKS) bilgisi sorulmuştur.

NKS, yatırımcının yönetiminde direkt çoğunluk hissesine sahip olmakla yatırımcı firmayı kontrol eden veya dolaylı olarak başka bir firma ya da firmalar zinciri üzerinden (zincirdeki her bir firmanın hissedarı olduğu altındaki firmanın yönetiminde çoğunluk hissesine sahip olması kaydıyla) yatırımcı firmayı kontrol eden Firma, Grup, Holding veya Diğer Tüzel Kişi'dir. Gerçek kişilerin hissedarı olamayacağı için bu soru gerçek kişi yatırımcılara sorulmamıştır.

- Yatırımların 2016 yılı sonu itibarıyla yatırımcılarıyla, yatırımcılarının varsa doğrudan yatırımcı olduğu Türkiye'de yerleşik diğer firmalarla ve NKS'nin varsa doğrudan yatırımcı olduğu Türkiye'de yerleşik diğer firmalarla olan ticari (ihracat/ithalat işlemleri nedeniyle oluşan), nakdi (kredi sözleşmesine bağlanmış) ve cari (herhangi bir sözleşmeye bağlı olmaksızın) borç ve alacakları sorulmuş ve "yatırımların borç-alacak pozisyonu" tespit edilmiştir.
- Sermaye ve borç-alacak pozisyonlarının toplanması ile "net yatırım pozisyonu"na ulaşılmıştır.

2016 YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

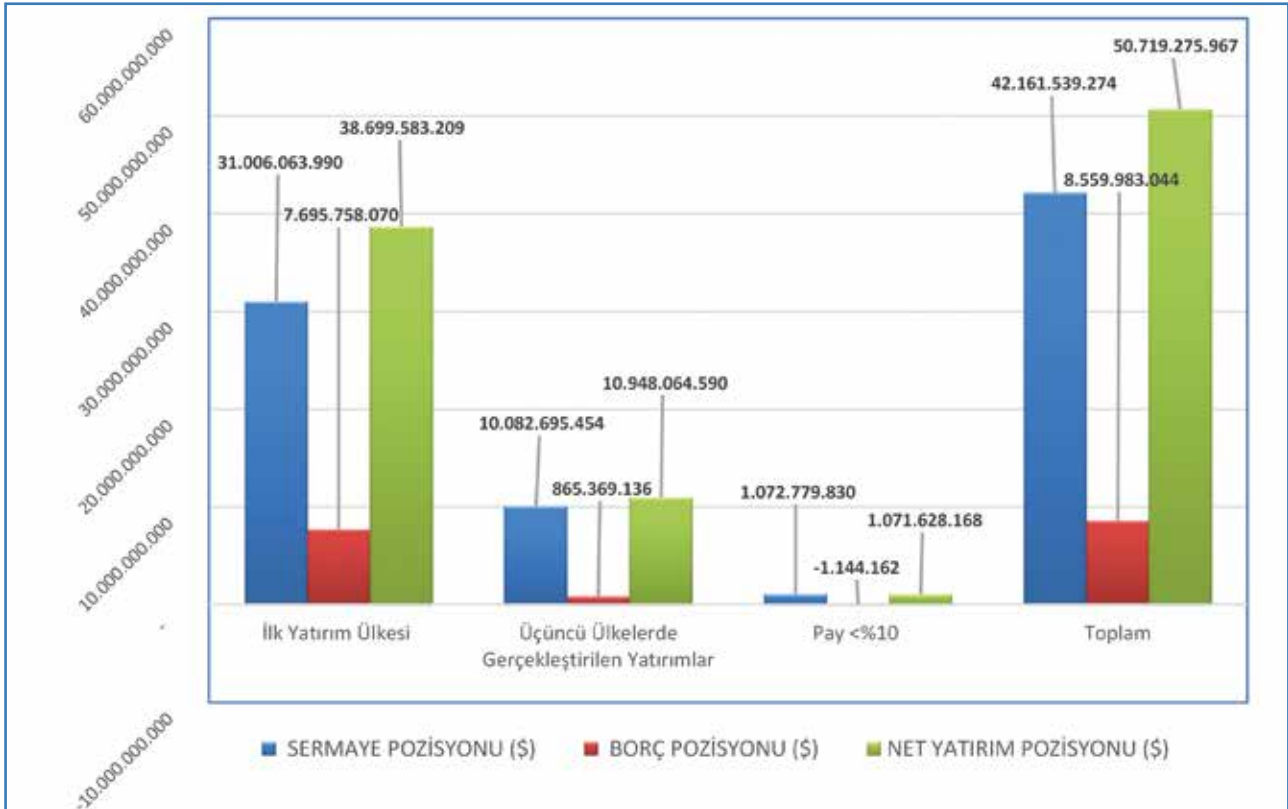
I. GENEL

Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından yapılan “Yurtdışı Yatırım Anketi – 2017” çalışması sonucunda, Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışında gerçekleştirdikleri yatırımların 31 Aralık 2016 itibarıyla toplam sermaye değeri **31 milyar \$** olarak tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, yatırımcı ile yurtdışı yatırım arasındaki borç ilişkisinin de dikkate alındığı net yatırım pozisyonuna göre Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımlarının tutarı ise **38,7 milyar \$**’dır.

Yurtdışındaki yatırımlar kanalıyla 3. ülkelerde ger-

GRAFİK 6. Yurtdışındaki Türk Yatırımları

Kaynak: UNCTAD WIR 2017

çekleştirilen yatırımlar ile %10'dan daha düşük paya sahip olunan iştirakler de dikkate alındığında, Türk yatırımcıların yurtdışındaki sermaye pozisyonu **42,2 milyar \$**, net yatırım pozisyonu ise **50,7 milyar \$** olmaktadır.

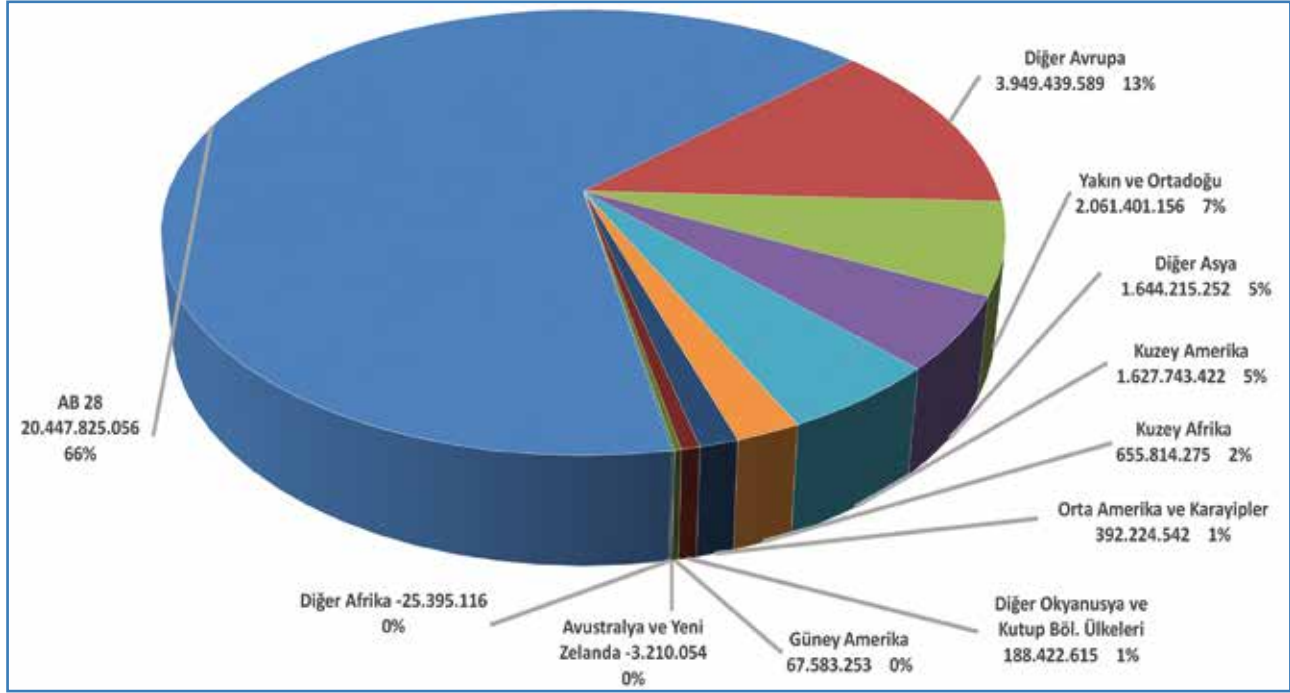
II. SERMAYE POZİSYONUNA GÖRE YURTDIŞI YATIRIMLAR

A) Yurtdışı Yatırımların Bölgesel Dağılımı

Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışı yatırımlarının bölgesel olarak sınıflandırılmasında TÜİK ülke gruplaması baz alınmıştır.

2016 yılı sonu itibarıyla yurtdışında gerçekleştirilen yatırımların TÜİK ülke gruplamasına göre bölgesel dağılımı incelendiğinde; Avrupa Birliği ülkelerinin

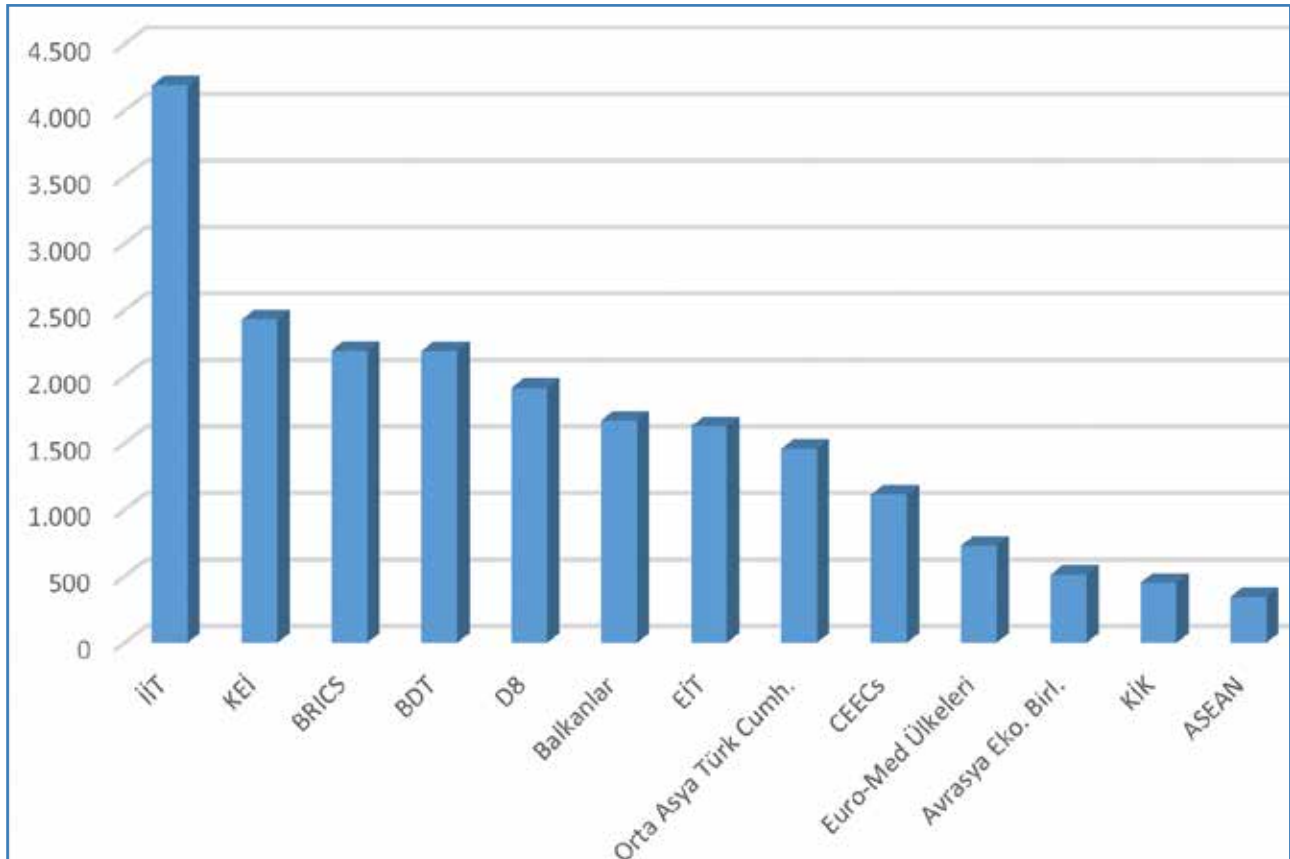
GRAFİK 7. Sermaye Pozisyonuna Göre Yatırımların Bölgesel Dağılımı (\$)

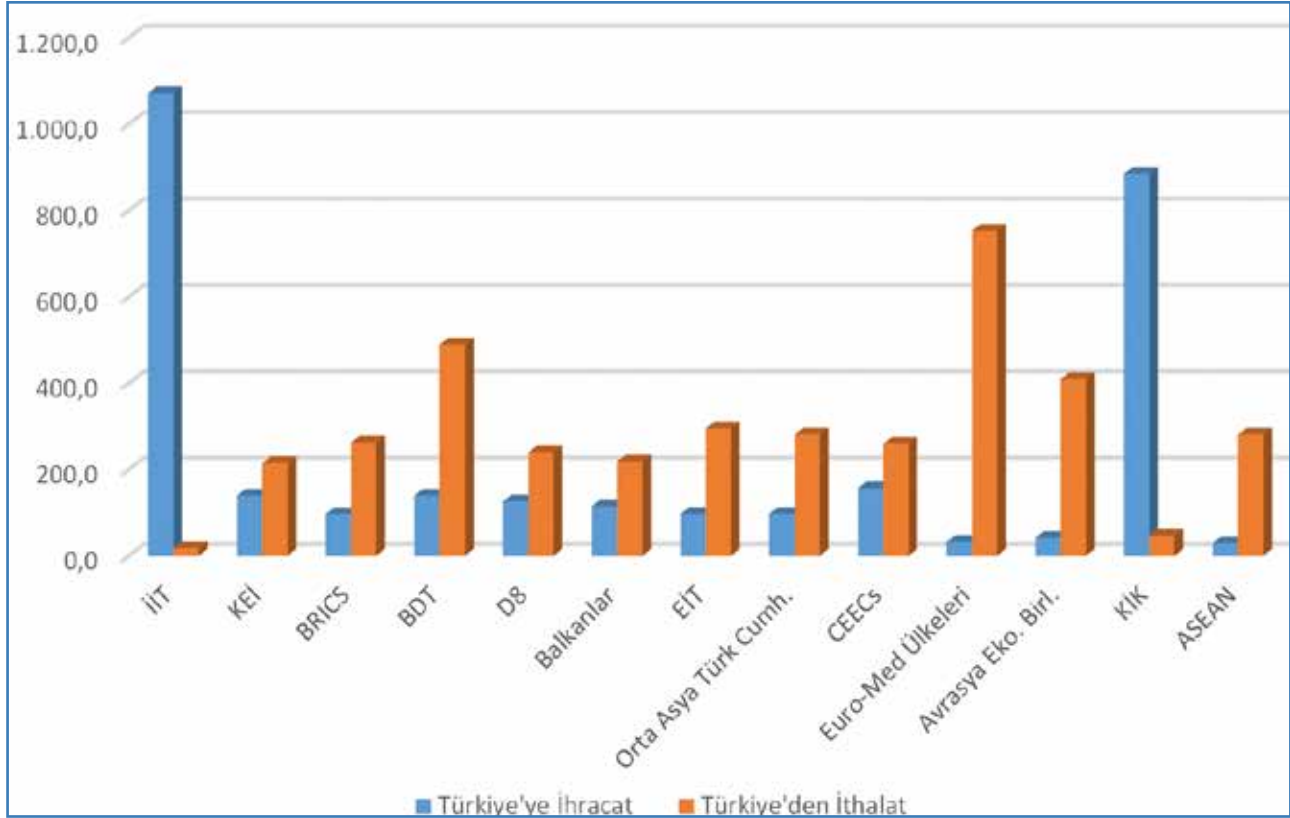
%66 payla ilk sırada geldiği görülmektedir. Anket sonucuna göre yatırımlarımız, Avrupa Birliği üyesi 28 ülkede 20,4 milyar \$ değerinde sermaye pozisyonuna sahiptir.

Avrupa Birliği ülkelerini başta Rusya Federasyonu, Balkan ülkeleri, EFTA üyeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinin yer aldığı Diğer Avrupa Ülkeleri takip etmektedir. Bu ülke grubunda yaklaşık 4 milyar \$ sermaye değerinde Türkiye kaynaklı yatırım bulunmaktadır.

GRAFİK 8. Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarındaki Toplam Sermaye Pozisyonu (Milyon \$)

GRAFİK 9. Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Türk Sermayeli Yatırımların Türkiye İle Dış Ticareti (Milyon \$)

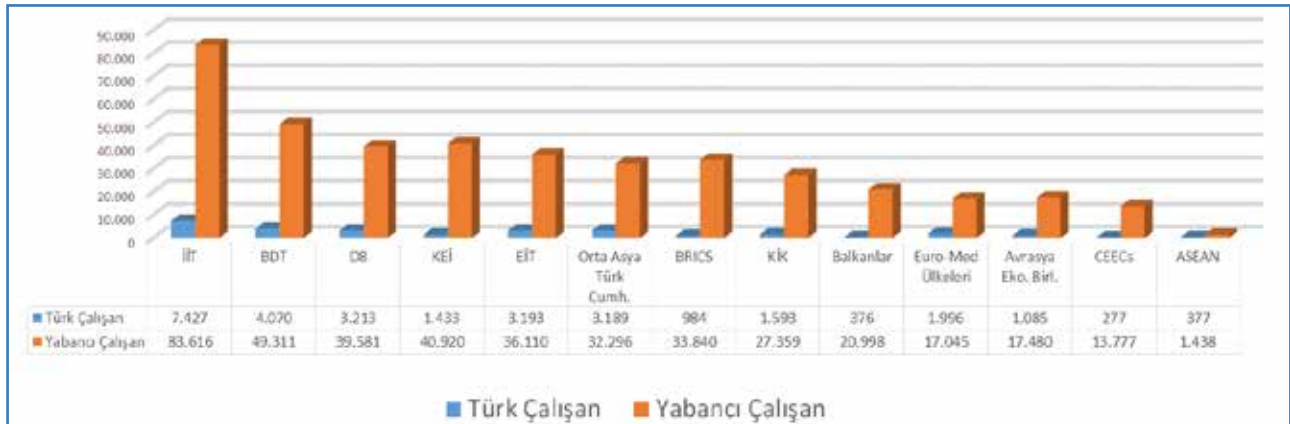
Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan gibi komşu ülkeler ile Ortadoğu ve Körfez ülkelerini içeren Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri grubunda ise 2 milyar \$ değerinde yatırım bulunmaktadır. Bu bölgenin tüm yatırımlarımız içindeki payı yaklaşık %7'dir.

Tüm yatırımlarımız içinde %5'lik paya sahip olan Diğer Asya grubundaki yatırımlara ilişkin sermaye pozisyonu 1,6 milyar \$ değerindedir.

ABD ve Kanada'nın en büyük ülkelerini oluşturduğu Kuzey Amerika Bölgesindeki yatırımlar %5'lik bir paya sahip olup, bu bölgedeki yatırıma ilişkin sermaye pozisyonu 1,6 milyar \$'dır.

Fas, Tunus, Libya, Cezayir, Mısır, Ceuta ve Melilla ülkelerini içeren Kuzey Afrika bölgesi tüm yatırımlar içinde %2'lik bir paya sahiptir. Bu bölgede gerçekleştirilen yatırımların sermaye pozisyonu ise 655 milyon \$'dır.

GRAFİK 10. Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Türk Yatırımlarında İstihdam

Orta Amerika ve Karayipler Bölgesi ise 392 milyon \$ değerinde Türk yatırımına ev sahipliği yapmıştır.

Ayrıca, diğer Okyanusya ve Kutup Bölgesi Ülkeleri, Güney Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda ile Kuzey Afrika dışındaki diğer Afrika ülkelerini içeren Diğer Afrika Bölgelerinde %1'in altında paya sahip olmak üzere toplam 227 milyon \$ değerinde Türk yatırımı mevcuttur.

Öte yandan, 2017 yılı anket sonuçları, tekil ülke örneklerinden ziyade farklı nitelikleri haiz ülke gruplarına göre de incelenmiştir. Bu gruplar sadece politik ve ekonomik yönden ülkelerin bölgesel düzeyde kurdukları organizasyonlar olmayıp, coğrafi temelli gruplandırılmalar da göz ardı edilmemiştir. Bir ülkenin birden fazla grup içerisinde yer alabilmesi diğer bir ifade ile bu grubun birbirini dışlayan (*mutually exclusive*) niteliği haiz olmaması nedeniyle söz konusu ülke grupları birbirleriyle karşılaştırılmamış, dünyadaki genel toplam sermaye stokumuza oranı inceleme konusu yapılmıştır.

Politik ve coğrafi ülke gruplarına göre yurtdışı yatırımlarımız incelendiğinde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 57 üye ile en çok üyeye sahip İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) 3,5 milyar \$'lık sermaye pozisyonu rakamı ile birinci sırada gelmektedir. Dünya'daki toplam sermaye stokumuz içerisindeki payı ise %11,46'dır. İslam İşbirliği Teşkilatı üyelerinden oluşan Gelişen Sekiz Ülke (D-8) ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'ndaki (EİT) yatırımlarımız incelendiğinde; D-8'de 1,9 milyar \$'lık EİT'de ise 1,6 milyar \$'lık sermaye pozisyonumuz olduğu görülecektir.

Yukarıda bahsi geçen 3 ülke gruplaması içerisinde yine en yüksek istihdam 7.427'ü Türk 83.616'ı yabancı ile İİT'de sağlanmışken 3.213 Türk ve 39.581 yabancı ile D8 ikinci sırada, EİT ise 3.193'ü Türk ve 36.110 yabancı çalışan ile üçüncü sırada gelmektedir.

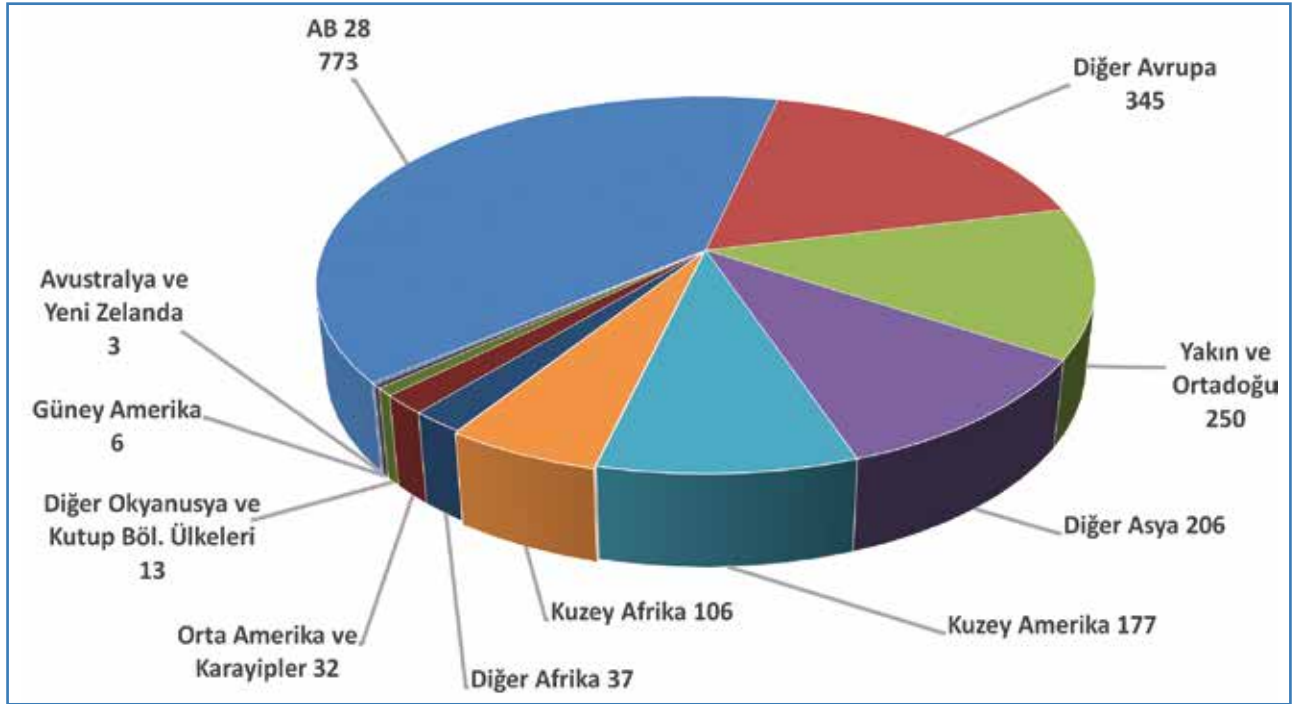
Yurtdışı yatırım stokumuzun en yüksek olduğu ikinci ülke grubu ise Türkiye'nin de üyesi olduğu 12 üyeli Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütüdür (KEİ). Söz konusu örgütte 2,4 milyar \$'lık Türk yatırımı mevcuttur. Yine bahse konu coğrafyada Türk sermayeli şirketlerce 1.433'ü Türk, 40.920'i yabancı toplam 42.353 kişiye istihdam sağlanmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üyelerindeki Türk sermaye stoku 2,1 milyar \$ olup; bu sermaye sayesinde ortaya çıkan işlerde 4.070'i Türk, 49.311'i yabancı, toplam 53.381 kişiye istihdam sağlanmıştır. Bu itibarla BDT, toplam istihdam rakamıyla İİT'nin hemen ardından en çok iş gücü yaratılan ülke grubu olarak ön plana çıkmaktadır.

Kültürel ve tarihi olarak güçlü bağlarımız bulunan ve hepsi BDT üyesi olan Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine bakıldığında 1,4 milyar \$'lık Türk sermaye stoku ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Türk sermayeli yatırımlarda yaratılan istihdam 3.189'u Türk, 32.296'i yabancı olmak üzere toplam 35.485 kişidir. Bu itibarla, gerek toplam sermaye stoku gerekse yaratılan toplam istihdam verileri açısından BDT coğrafyasındaki ekonomik varlığımızın %66'sı Türki Cumhuriyetlerde konumlanmıştır.

Tarihi ve kültürel bağlarımızın güçlü olduğu bir başka coğrafya olan Balkanlarda ise 1,6 milyar \$'lık yatırım stokumuz bulunmakta ve bu rakam dünyadaki toplam yatırım stokumuzun %5,39'una tekabül etmektedir. Diğer yandan, 376'sı Türk, 20.998'i yabancı, toplam 21.374 kişiye iş imkânı sağlanmaktadır.

Kuzey Afrika ve Akdeniz havzasının doğusunda kalan coğrafyadaki 10 ülkeden oluşan Euro-Med ülkelerindeki toplam 729 milyon \$'lık yatırım stokumuz dünyadaki ekonomik varlığımızın %2,35'ine tekabül etmektedir. Söz konusu ülke grubunda sağlanan istihdam, toplam 19.041 olup bununun 17.045 kişisini yani %90'ını yerleşik halk oluşturmaktadır.

GRAFİK 11. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sayısal Dağılımı

B) Yurtdışı Yatırımların Bölgelere göre Sayısal Dağılımı

Ülkemiz kaynaklı yurtdışında kurulan firma sayıları bölgeler arasında farklılık göstermektedir. Bu minvalde, Avrupa Birliği ülkelerinde 773 adet yatırım bulunurken Diğer Avrupa Ülkeleri olarak gruplandırılan Rusya Federasyonu, Balkan ülkeleri, EFTA üyeleri ve Doğu Avrupa ülkelerinde ise Türkiye kaynaklı 345 yatırım bulunmaktadır. Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri grubunda ise 250 adet yatırımımız yer almaktadır. Diğer Asya grubunda da 206 adet yatırımımızın sermaye pozisyonu 1,6 milyar \$'dır.

Diğer taraftan, Kuzey Amerika Bölgesinde 177 adet, Kuzey Afrika bölgesinde 106 adet, Orta Amerika ve Karayipler Bölgesi'nde ise 32 adet yatırımımız bulunmaktadır.

C) Yurtdışı Yatırımlarda Öne Çıkan Ülkeler

Ekonomi Bakanlığı'nca yapılan anket çalışması sonucunda, 2016 yılı sonu itibarıyla toplam 107 ülkede doğrudan Türk yatırımı bulunduğu görülmektedir. Bu

yatırımlarda öne çıkan ülkelere ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Hollanda, Lüksemburg, Jersey, Malta

Ülkemiz yatırımcı firmalarının yatırımlarının sermaye pozisyonuna bakıldığında Hollanda, Lüksemburg, Jersey ve Malta'nın ilk dört sırada yer aldığı görülmektedir. Söz konusu ülkelerin yatırımcı firmalarımız tarafından çok tercih edilmesinde anılan ülkelerde yabancı yatırımlar için önemli vergi avantajlarının sağlanması, risk yönetimi açısından yatırımcılara cazip bir finansman kaynağı seçeneği sunan özel amaçlı işletmelerin bu ülkelerde yaygın olması ve yatırımcı firmalarımızın anılan özel amaçlı işletmelerin avantajlarından (*Special Purpose Vehicle - SPV*) yararlanmak suretiyle yatırımlarını bu ülkeler üzerinden üçüncü ülkelere yönlendirmeleri etkili olmaktadır.

Bahse konu ülkelerdeki yatırımlarımıza ilişkin toplam sermaye pozisyonu 17 milyar \$ civarında olup, bu yatırımlarımızın tüm dünyadaki yatırımlarımız içindeki payı yaklaşık %57'dir. Anılan ülkelerde Türk yatırımlarının yoğunlaşmasında özel amaçlı işletmelerin

etkili olması nedeniyle bu ülkelerde en fazla yatırım yapılan sektörün de finans ve sigorta faaliyetleri olduğu görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri

ABD 18,5 trilyon \$'lık Gayri Safi Yurtiçi Hasılası ile dünyanın en büyük ekonomisidir. Dünya Bankası'nca yayımlanan *Doing Business 2017* (İş Yapma Kolaylığı İndeksi) 8. sırada bulunan ABD ekonomisi, 391 milyar \$'lık doğrudan yabancı sermaye girişi ile 2016 yılında dünya ekonomileri arasında bu alanda da başta gelmektedir. Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin ABD'de yaptıkları yatırımların sermaye stoku 1.620,83 milyon \$ tutarında olup, dış dünyadaki Türk sermayeli yatırımlar içerisinde %5,23 paya sahiptir.

ABD'de Türk sermayeli şirket sayısı 171 olup 245'i Türk, 1.429'u yabancı olmak üzere toplam 1.674 kişiye istihdam sağlanmaktadır. Söz konusu yatırımlarımızın yoğunlaştığı ilk 3 sektör "Finans ve Sigorta Faaliyetleri", "Gayrimenkul Faaliyetleri", "Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)" olup bu üç sektör toplam yatırım stokumuzun %85'ine tekabül etmektedir.

Almanya

Almanya, yaklaşık 83 milyonluk nüfusu, yetişmiş işgücü, lojistik altyapısı ve gelişmiş endüstrisi ile dünyada yabancı yatırımcıların en çok tercih ettikleri ülkeler arasındadır. Dünya Bankası'nca her yıl düzenlenen ve ülkelerin iş yapılabilirliğini irdeleyen *Doing Business 2017* raporuna göre Almanya 190 ekonomi içerisinde iş yapılabilirlik açısından 17. sırada yer almaktadır.

Almanya ile çok köklü siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal ilişkilerimizin olması ve ayrıca 1961 yılında iki ülke arasında imzalanan işgücü alımı anlaşması sonrası Almanya'ya pek çok vatandaşımızın göç

etmesiyle birlikte ülkede oluşan yoğun Türk nüfusu Türk yatırımcı firmalarının da anılan ülkeyi tercih etmelerinde önemli unsurlar olmuştur. Ayrıca, "Alman Malı/*Made in Germany*" algısının diğer ülkelerde çok fazla kabul görüyor olması, Almanya'da marka satın almak konusunda firmaları teşvik edici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemiz firmaları tarafından Almanya'da gerçekleştirilen 164 adet doğrudan yatırımın sermaye pozisyonu yaklaşık 1,3 milyar \$'dır. Bu rakamla Almanya, Türkiye'nin toplam 31 milyar \$ tutarındaki yurtdışı yatırımları içerisinde %4,35'lik payla 6. sırada yer almaktadır. Firmalarımız tarafından Almanya'da en çok yatırım yapılan sektörler arasında finans ve sigorta faaliyetleri, bilgi ve iletişim, tekstil ve giyim eşyaları imalatı ile toptan ve perakende ticaret yer almaktadır. Bahse konu yatırımlarda 976'sı Türk, 2.925'i yabancı olmak üzere toplam 3.901 kişiye istihdam imkânı sağlanmaktadır.

Azerbaycan

İki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin yakın ve istikrarlı olmasının yanı sıra coğrafi yakınlık ve son dönemde yatırım ve ticaret ortamını iyileştirmeye yönelik gerçekleştirilen reformlar ile bazı BDT ülkeleriyle imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşmaları gibi nedenlerle Azerbaycan, firmalarımız için cazip bir yatırım noktası olarak öne çıkmıştır.

Dünya Bankası'nın *Doing Business 2017* Raporuna göre Azerbaycan, ülkede ticareti kolaylaştırmak için 2015/2016 döneminde 3 veya daha fazla alanda düzenleyici reformlar gerçekleştiren 35 ülke arasında sayılmış ve Azerbaycan iş yapma kolaylığı açısından da 65. sırada yer almıştır.

Bu yıl içerisinde gerçekleştirilen anket verilerine göre firmalarımızın, Yakın ve Ortadoğu Bölgesi'nde en fazla yatırım yaptığı ülke, yaklaşık 787 milyon \$'lık stok değeriyle Azerbaycan'dır. Firmalarımızın

yatırımlarının ağırlıklı olarak; bilgi-iletişim, finans ve madencilik sektörlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Önümüzdeki dönemlerde firmalarımızın, bahsedilen sektörlerdeki yatırımlarını sürdürmesinin yanında potansiyel arz eden yeni sektörlerde özellikle; kimya sanayi, makine ve ekipman üretimi, inşaat malzemeleri üretimi gibi alanlarda da yatırım yapmaları beklenmektedir.

Ayrıca, ülkemiz ile arasında serbest ticaret anlaşmasının veya mübadili niteliğinde bir ticari anlaşmanın olmaması ve Azerbaycan tarafından BDT ülkeleri dışındaki ülkelere (ülkemiz dâhil) ithal edilecek ürünlere iki yıl süreliğine yüksek gümrük vergisi getirmesi ihracatçılarımızın ülke pazarına girişini ve pazar paylarını korumalarını zorlaştırmıştır. Bu durumdan veya yakın gelecekte yaşanması muhtemel benzer uygulamalardan kaynaklı sorunlardan ötürü firmalarımızın, pazar kaybına uğramaları için Azerbaycan'da yatırım yapma seçeneklerini de dikkate alacakları tahmin edilmektedir.

Cezayir

Ekonomisinin %90'ı petrol ve doğalgaz üretimine dayalı olan Cezayir, 2014 yılından beri düşen petrol fiyatlarından dolayı ekonomik olarak zor bir zamandan geçmektedir. Bu yüzden, üretimi artırmayı ve düşen gelirlerini yabancı yatırımlarla artırarak büyümeyi amaçlayan Cezayir, yabancı yatırımcılara çeşitli teşvikler sunmaktadır. Hükümet tarafından uygulamaya konulan "Yeni Büyüme Modeli" ile düşen petrol fiyatlarına rağmen 2016 yılında %3,4 büyüyen Cezayir, üretimini çeşitlendirme yolunda önemli mesafe kat etmiştir.

Üretim faktörleri maliyeti (özellikle enerji) ve görece kalifiye işgücü yatırımcıyı ülkeye çeken faktörlerden olup, ülkenin AB ve Arap Ligi ile imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşması, 40 milyonun üzerindeki pazarı, sahip olduğu ekonomik ve politik istikrar, Cezayir'i Türk yatırımcılar için Afrika'daki hedef ülkelerden birisi haline getirmiştir.

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

Doing Business 2017 Raporunda 26. sırada yer alan BAE, bölge ülkelerine kıyasla ekonomisinin büyük bölümünü enerjiden elde edilen gelire dayandırmaktan kurtarmıştır. 2015 yılı itibarıyla ülke ekonomisindeki petrol dışı sektörlerden elde edilen gelirlerin payı %70'e ulaşmıştır.

Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen anket çalışmasına göre firmalarımızın, 2016 yılı itibarıyla Yakın ve Ortadoğu Bölgesi'nde en fazla yatırım yaptığı ikinci ülke, stok değeri bazında yaklaşık 538,3 milyon \$ ile BAE olmuştur. Yatırımcı firmalarımız genelde üretimden ziyade ülkede ofis veya depolar kurarak faaliyet göstermekte olup yatırımcılarımızın faaliyette bulunduğu sektörler içerisinde toptan ve perakende ticaret ilk sırada yer almakta ve bunu finans-sigorta faaliyetleri ile inşaat sektörleri takip etmektedir.

Önümüzdeki dönemde özellikle, Dubai Emirliği'nde düzenlenecek EXPO 2020'nin etkisiyle turizm ve altyapı yatırımlarının, Abu Dabi Emirliği'nde ise konut ve altyapı yatırımlarının öne çıkması beklenmekte ve sözkonusu sektörler yatırımcı firmalarımız açısından fırsatlar barındırmaktadır. Ayrıca; savunma sanayi, ulaştırma, gıda işleme, ilaç sanayii, tıbbi cihazlar ve bilişim sistemleri alanlarındaki yatırımlar ülkenin öncelik verdiği sektörler arasında yer almaktadır.

Türkmenistan

Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen anket çalışmasına göre firmalarımızın, 2016 yılı itibarıyla Diğer Asya Bölgesi'nde en fazla yatırım yaptığı ülke 406,3 milyon \$'lık sermaye pozisyonuyla Türkmenistan olmuştur. Yatırımcı firmalarımız genelde inşaat, toptan-perakende ticaret ve gıda imalatı sektörlerinde faaliyet göstermektedirler.

İran

Her ne kadar İran, son yıllarda Ortadoğu'da yaşanan krizlerde ülkemizden farklı politikalar takip etse ve bunun ekonomik ilişkilere yansıtacağı düşünülse de, P5+1 ülkeleriyle İran'ın nükleer faaliyetleri konusunda yürütülen müzakerelerde uzlaşmaya varılma-

2016 YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

sının ardından, İran'a uygulanan ekonomik ve ticari yaptırımların Ocak 2016'dan itibaren kademeli olarak kaldırılmaya başlanması firmalarımız için İran'ı, yatırım yapılabilir bir merkez olarak öne çıkartmaktadır. İran, 2017 yılı iş yapma kolaylığı sıralamasında 120. sırada yer almasına karşın; petrol, doğal gaz ve maden kaynakları gibi stratejik sektörlerde büyük rezervlere sahip olması ve yaklaşık 80 milyonluk nüfusu dikkate alındığında ticaret ve yatırım açısından Türk firmaları için önemli pazarlar arasında yer almaktadır.

Bakanlığımız verilerine göre İran, sermaye pozisyonu stok değerinde 289,6 milyon \$'lık rakamla firmalarımızın bölge içerisinde en fazla yatırım yaptığı üçüncü ülke olmuştur. Firmalarımızın ağırlıklı olarak; kimyasal ürünlerin imalatı, kâğıt ürünlerinin imalatı ve gıda üretimi sektörlerine yatırım yaptıkları görülmektedir.

İran'ın uluslararası ekonomik sisteme entegrasyonunun artmasının öngörüldüğü gelecek dönemde yabancı yatımcılara sağlanan yeni garanti ve teşvik mekanizmalarıyla firmalarımızın yeni yatırımlara yöneleceği öngörülmektedir. Ayrıca İran'ın; altyapı, sağlık, madencilik, turizm ve tarım gibi geleneksel sektörlerdeki yatırımlara öncelik vermesi firmalarımızın sözkonusu sektörlerdeki yatırım fırsatlarını da değerlendirmeye alacakları beklenmektedir.

Rusya Federasyonu

Rusya Federasyonu ile ticari ve ekonomik ilişkilerimiz özellikle soğuk savaş döneminin sona ermesinin ardından yoğunlaşmış ve anılan ülke, yatırımcı firmalarımız açısından en çok tercih edilen ülkeler arasında yer almıştır. Firmalarımızın bu ilgisinde, pazar ekonomisi kurallarına geçiş sürecinde ülkede ortaya çıkan yatırım fırsatları, ülkenin büyük bir pazar teşkil

etmesi ve zengin doğal kaynaklara sahip olması gibi etkenler rol oynamıştır. *Doing Business 2017* raporuna göre Rusya Federasyonu 190 ekonomi içerisinde iş yapılabilirlik açısından 40. sırada yer almaktadır. Ülkemiz firmaları tarafından Rusya'da gerçekleştirilen yatırımlara ilişkin sermaye pozisyonu 275,3 milyon \$ tutarındadır. Bununla birlikte, firmalarımızın üçüncü ülkeler üzerinden Rusya'ya gerçekleştirmiş olduğu yatırımlar da dikkate alındığında, Rusya'da gerçekleştirilen Türk yatırımlarının toplam sermaye pozisyonu tutarının yaklaşık 2 milyar \$'a ulaştığı görülmektedir. Ülkedeki Türk yatırımları, finans ve sigorta faaliyetleri, gayrimenkul faaliyetleri ve toptan ve perakende ticaret alanlarında yoğunlaşmıştır.

Gürcistan

Şirket kurulum sürecindeki hukuki prosedürlerin sade, hızlı ve masrafsız olması, düşük vergi oranları, yabancı yatırıma kapalı sektörün neredeyse olmaması gibi son derece liberal yatırım mevzuatı sayesinde Gürcistan, Dünya Bankası verilerine göre 2016 yılı yatırım yapılabilirlik sıralamasında 16. sırada yer almış ve bölgenin en iyi yatırım iklimine sahip ülkesi konumuna yerleşmiştir.

Firmalarımızın Gürcistan'da gerçekleştirmiş olduğu yatırımların sermaye pozisyonu stok değeri yaklaşık olarak 267,6 milyon \$'dır. Bu rakamla, Türkiye'de

2016 YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

yerleşik firmalarımızın bölge içerisinde en fazla yatırım yaptığı dördüncü ülke Gürcistan olmuştur. Firmalarımızın ağırlıklı olarak; ulaşım-depolama hizmetleri, bilgi-iletişim, tekstil-hazırgiyim üretimi ve toptan-perakende ticaret alanlarında yatırımlarının olduğu saptanmıştır.

Gürcistan nüfusunun az ve büyük çoğunluğunun düşük gelir grubunda yer alması pazar büyüklüğü açısından yatırımcıların önündeki en büyük engeldir. Yine de ucuz işgücü ve coğrafi olarak ülkemize yakın olması yatırım yapılabilirlik açısından firmalarımıza avantaj sağlamaktadır. Büyük yatırımlar için hidro-elektrik sektörü ve turizm sektörü fırsatlar sunan iki alan olarak öne çıkmaktadır.

Bulgaristan

Ortak bir tarihsel ve kültürel geçmişe sahip olduğumuz Bulgaristan, firmalarımızın yatırım yaptığı Avrupa ülkeleri arasında üst sıralarda yer almaktadır. Türkiye'nin Avrupa ülkeleriyle yaptığı ticaretin karayolu ile taşınan kısmının büyük bir bölümünün Bulgaristan üzerinden gerçekleşmesi, ülkenin 2007 yılında Avrupa Birliği üyesi olması ile kurumlar ve gelir vergisi oranının yüzde 10'a düşmesi gibi gelişmeler firmalarımızı Bulgaristan'da yatırım yapmaya teşvik edici nitelikte olmuştur. *Doing Business 2017* raporuna göre Bulgaristan 190 ekonomi içerisinde iş yapılabilirlik açısından 39. sırada yer almaktadır.

Yatırımcı firmalarımız tarafından Bulgaristan'da gerçekleştirilen yatırımlara ilişkin sermaye pozisyonu yaklaşık 261 milyon \$ değerinde olup, bu yatırımlar kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ile inşaat alanlarında yoğunlaşmıştır. Söz konusu yatırımlarda, 61'i Türk, 4.888'i yabancı olmak üzere toplam 4.949 kişiye istihdam sağlanmaktadır.

Çin

ABD'nin ardından en büyük ikinci büyük ekonomi ve dünyanın en fazla ihracat gerçekleştiren ülkesi konumundaki Çin, son yıllarda beklenen büyüme rakam-

larını tutturamamıştır. Çin ekonomisi, ihracata dayalı ekonomik büyüme modelinden iç tüketime ve hizmet sektörüne dayanan yeni büyüme modelinde istediği yapısal dönüşümü tam olarak gerçekleştirememiştir. Kalabalık nüfusu ve ucuz işgücü sayesinde markaların üretim üssü olan Çin 1.57 triyon \$ doğrudan yabancı sermaye stokunu çekerek toplamda dünyanın en fazla yabancı yatırım girişinin olduğu ikinci ülke olmuştur.

1,4 milyar nüfuslu pazardan yararlanmak isteyen firmalarımız Çin'de; makine imalatı, metal ürünlerinin imalatı, kauçuk üretimi gibi sektörlerin öne çıktığı alanlarda sermaye pozisyonu değeriyle 158,8 milyon \$'lık yatırım gerçekleştirmişlerdir. Yatırım potansiyeli açısından, özellikle dünya genelinde bilinirliği yüksek markalarımız için, ülkede giderek büyüyen orta ve üst sınıfın ihtiyaçları dikkate alındığında, sözkonusu kesime hitap eden üretim yapmak ithalat vergilerine takılmadan pazara daha kolay erişmeyi sağlayacaktır.

Romanya

Doing Business 2017 raporuna göre iş yapılabilirlik açısından 36. sırada yer alan Romanya; doğalgaz üreten ve elektrik enerjisi arz fazlası olan bir ülke

olması, Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla işgücünün ucuz olması ve gelişmiş demiryolları ağlarına sahip olması gibi nedenlerle yabancı yatırımcılar açısından cazip bir ülkedir.

Romanya'da bulunan Türk yatırımları başta makine ve teçhizat imalatı, gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı, ağaç ve ağaç ürünleri imalatı ile toptan ve perakende ticaret alanlarında olmak üzere yaklaşık 152 milyon \$ değerindedir. Söz konusu yatırımlarda 99'u Türk, 4.338'i yabancı olmak üzere toplam 4.437 kişiye istihdam sağlanmaktadır.

Malezya

IMF verilerine göre Güneydoğu Asya Bölgesi'nin en büyük dördüncü ekonomisi konumundaki Malezya, 1970'li yıllardan itibaren ekonomisini çeşitlendirerek hammadde üretimine ve ihracatına dayalı ekonomi olmaktan kurtulmuştur. Malezya, *Doing Business 2017* raporunda 23. sırada yer alarak listede iyi bir konumda bulunmaktadır.

Firmalarımızın Malezya'da gerçekleştirmiş olduğu yatırımların sermaye pozisyonu 143,7 milyon \$'a ulaşmıştır. Yatırımcılarımız, Malezya'da ağırlıklı

kimyasal ürünler üretimi sektöründe faaliyet göstermektedir.

Malezya'da devletin öncelik verdiği sektörlerin başında, yüksek katma değerli teknoloji yoğun yatırımlar ve bilişim faaliyetleri gelmektedir. Bu açıdan savunma sanayi sektöründeki firmalarımız için, Malezya firmalarıyla ortaklıklar kurulması yoluyla ülkedeki yatırım fırsatlarından yararlanmalarının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. İkinci olarak, ülkenin gıda sektöründe dışa bağımlı olması nedeniyle gıda üretimi yatırım potansiyeli barındıran sektörler arasında sayılabilir.

Kazakistan

Doing Business 2016 yılında 51. sırada yer alan Kazakistan, 2017 yılında açıklanan yeni sıralamada 16 basamak birden yükselerek 35. sırada yer bulmuştur. Bu yükselişle Kazakistan, Bruney'in ardından yatırım ortamını iyileştirmede en fazla mesafe kateden ikinci ekonomi olmuştur.

Şirket kurulum ve inşaat izni alım süreçlerini sadeleştirilmesi, elektrik dağıtım altyapısını geliştirmesi ve yatırımların korunması mevzuatına ilişkin sıralama-

da dünyanın ilk üç ekonomisinden biri olması Kazakistan'ın, yatırım yapılabilirlik puanını yükselten etkenler olmuştur.

Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen anket çalışmasına göre firmalarımızın, 2016 yılı itibariyle Diğer Asya Bölgesi'nde en fazla yatırım yaptığı ikinci ülke yaklaşık 140 milyon \$'lık sermaye pozisyonuyla Kazakistan olmuştur. Yatırımcı firmalarımız genelde; gıda imalatı, finans-sigorta faaliyetleri, inşaat ve toptan-perakende ticaret sektörlerinde faaliyet göstermektedirler.

Orta Asya'nın merkezinde bulunması nedeniyle lojistik imkânlarının yanında ülkenin ekonomik ve siyasi istikrarı, zengin doğal kaynak rezervleri gibi sahip olduğu diğer avantajlarla Kazakistan yatırım yapılabilirlikte ön plana çıkmaktadır. Bütün bunların yanında

Avrasya Ekonomik Birliği'ne üyeliği nedeniyle Kazakistan'da yatırım yapan bir firma, 170 milyonluk nüfusa ve 2 trilyon \$'ı aşan bir pazara erişme imkânına sahip olmaktadır.

Fas

Afrika'nın üretim merkezlerinden birisi olma yolunda hızla ilerleyen Fas, ülkede hâkim olan politik istikrar, bulunduğu stratejik konum ve yatırımcılara sunduğu güçlü altyapısı ile yabancı sermayenin tercih ettiği ülkelerden birisi haline gelmiştir.

Ticareti serbestleştirme ve doğrudan yabancı yatırımları gerek mevzuat gerekse mali teşviklerle özendirme konusunda önemli adımlar atan Fas hükümeti, 2020'ye kadar üretim sektöründe 500.000 ek istihdamı sağlayacak bir stratejiyi de yürürlüğe koymuştur.

AB ile imzaladığı Ortaklık Anlaşması ve ABD ile imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşması sayesinde, söz konusu coğrafyalar ile arasında serbest ticaret rejimi olan Fas, Türk yatırımcılar için MENA bölgesinde öne çıkan ülkelerden birisi olmuştur.

Endonezya

Endonezya, Güneydoğu Asya Bölgesi'nin en büyük ekonomisi ve 230 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık dördüncü ülkesi durumundadır. Kamu kesiminin önemli bir ağırlığa sahip olduğu ülke ekonomisi 2012 yılından itibaren ihracatta yaşanan daralma nedeniyle durgunluğa girmiştir. *Doing Business 2017* sıralamasında 91. sırada yer alan Endonezya, yatırım ortamını canlandırabilmek için yatırımların önündeki en önemli engel olan katı bürokrasinin azaltılması ve yatırımlara yeni teşviklerin sağlanması için yeni bir reform paketi açıklamıştır. Ayrıca dış

ticaretini geliştirmek için AB, EFTA ve Avustralya gibi gelişmiş ekonomilerle ticari anlaşma müzakerelerini devam ettirmektedir.

Endonezya'da faaliyet gösteren firmalarımız, sermaye pozisyonu değeriyle 95 milyon \$'lık yatırım gerçekleştirmişlerdir. Endonezya'daki firmalarımızın yatırımlarının tekstil-hazırgiyim üretimi ile toptan-perakende ticarete yoğunlaştığı görülmektedir.

Gelişmekte olan bir ekonomi olması, zengin doğal kaynakları, ucuz işgücü ve yatırım ortamını iyileştirmeye dönük reformları sayesinde önemli bir yatırım destinasyonu olarak ön plana çıkmaktadır. Yatırımların gelişmesinin önündeki engellerden birisi olan elektrik altyapısının yetersizliğini gidermeye yönelik geliştirilen ve 100 milyar \$'ı aşması beklenen projeler yatırımcı firmalarımıza fırsatlar sunmaktadır.

Senegal

Altyapı olanakları ve kurumsallık bakımından Doğu Afrika'da öne çıkan coğrafyalardan birisi olan Senegal'de, yatırımcılar için kritik önem taşıyan ekonomik ve politik istikrar açısından olumlu bir atmosfer hâkimdir.

Lojistik, hizmetler ve endüstriyel üretim alanlarında bölgede merkez olmayı hedefleyen Senegal, son yıllarda uygulamaya koyduğu "Yükselen Senegal Planı" ile de stratejik sektörlerde yabancı yatırımcıyı çekmeyi hedeflemekte ve bu kapsamda birçok reform gerçekleştirmektedir.

Ülkemizle imzalamış olduğu Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması da Türk yatırımcıların Senegal'de hukuki olarak güvende hissetmelerini sağlamakta ve ülkedeki Türk sermayesinin varlığını kolaylaştırmaktadır.

Kolombiya

2016 yılında Amerika ve Karayipler (LAK) Bölgesine toplam doğrudan yabancı yatırım (DYY) girişi 142 milyar \$ ile dünyada gerçekleşen toplam yatırımların %5,76'sını oluşturmaktadır. Kolombiya bölgeye giren DYY'nin 13,5 milyar \$'lık kısmını ülkesine çekmiştir. Ülkemizin Kolombiya'daki yatırım stoku ise 43,3 milyar \$ tutarında olup, dış dünyadaki Türk sermayeli yatırımlar içerisinde %0,14'lük paya sahiptir. Yatırımlarımız içerisinde madencilik ve taş ocakçılığı öne çıkan sektör olmuştur.

Kolombiya; coğrafi uzaklık, yatırımlarımızda sektörel çeşitlilik noksanlığı gibi unsurlar nedeniyle dezavantajlı pazar olarak görünse de ülkemizin 69. sırada yer aldığı *Doing Business 2017* raporunda bir önceki seneye göre yükselerek 53. sırada yer almıştır.

Brezilya

Brezilya 1,8 trilyon \$'lık ekonomik büyüklük ile dünyanın en büyük 9. ekonomisidir. Ressesyonda olan Brezilya ekonomisi 2016 yılında %0,44 küçülmeye

devam etse de bölgenin en büyük ekonomisi olmaya devam etmektedir. 2016 yılında Brezilya'ya giren yabancı sermaye %9 düşerek 45 milyar \$'a gerilemiştir. Dünya Bankası'nın İş Yapma Kolaylığı 2017 İndeksinde bir önceki seneye göre sıralamadaki yeri değişmemiş ve 123. sırada yer almıştır.

Ülkemizin Brezilya'daki yatırım stoku ise 21,9 milyon \$ tutarında olup dış dünyadaki Türk sermayeli yatırımlar içerisinde %0,07'lik paya sahiptir. Yatırımlarımız içerisinde Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı ile Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı öne çıkan sektörler olmuştur.

D) Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı

Yurtdışı yatırımlarımızda finans ve sigorta faaliyetleri %68'lik payla ilk sırada yer almakta ve finans ve sigorta faaliyetlerini %8'lik payla bilgi ve iletişim sektörü izlemektedir. Yurtdışı yatırımlarımızda öne çıkan sektörlerle ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Finans ve Sigorta Faaliyetleri

Finans ve sigorta faaliyetleri, yurtdışı yatırım anketi verilerine göre Türk firmaları tarafından yurtdışında en çok yatırımın yapıldığı sektördür. Bu alanda yapılan yatırımlara ilişkin toplam sermaye pozisyonu yaklaşık 21 milyar \$ olup, üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirilen yatırımlar da dikkate alındığında bu rakamın 25 milyar \$'a yaklaştığı görülmektedir. Finans ve sigorta faaliyetleri alanında en çok yatırım yapılan ülkelerin başında Hollanda, Lüksemburg, Malta ve Almanya gelmektedir. Ayrıca, bahse konu sektörde faaliyet gösteren yatırımlarda toplam 20.758 kişiye istihdam imkânı sağlanmaktadır.

Söz konusu sektörün yurtdışı yatırım istatistiklerinde ilk sırada yer almasında risk yönetimi açısından yatırımcılara cazip finansman kaynağı seçeneği sunan özel amaçlı işletmelerin Hollanda, Lüksemburg, Malta gibi ülkelerde oldukça yaygın olması etkili olmaktadır.

Bilgi ve İletişim

Türk firmaları tarafından yurtdışında en çok yatırım yapılan ikinci sektör ise bilgi ve iletişimdir. Yurtdışı yatırım anketi verilerine göre, bu alanda yapılan yatırımlara ilişkin toplam sermaye pozisyonu 2,3 milyar \$ olup, üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirilen yatırımlar da dikkate alındığında bu rakamın 2,5 milyar \$'a ulaştığı görülmektedir. Hollanda, Azerbaycan, Almanya ve Beyaz Rusya bu alanda en çok yatırımın yapıldığı ilk dört ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda faaliyet gösteren yurtdışı yatırımlarda toplam 4.047 kişi istihdam edilmektedir.

Bilgi ve iletişim sektöründe özellikle telekomünikasyon alanında yapılan yatırımlar ön plandadır. Bilgi ve iletişimin en çok yatırım yapılan ikinci sektör olması, ülkemiz yatırımcı firmalarının dünyadaki eğilime benzer şekilde dijital ekonomiye olan ilgilerini göstermektedir.

Toptan ve Perakende Ticaret

Toptan ve perakende ticaret, 1,1 milyar \$ sermaye pozisyonu ile Türk yurtdışı yatırımlarının yoğunlaştığı

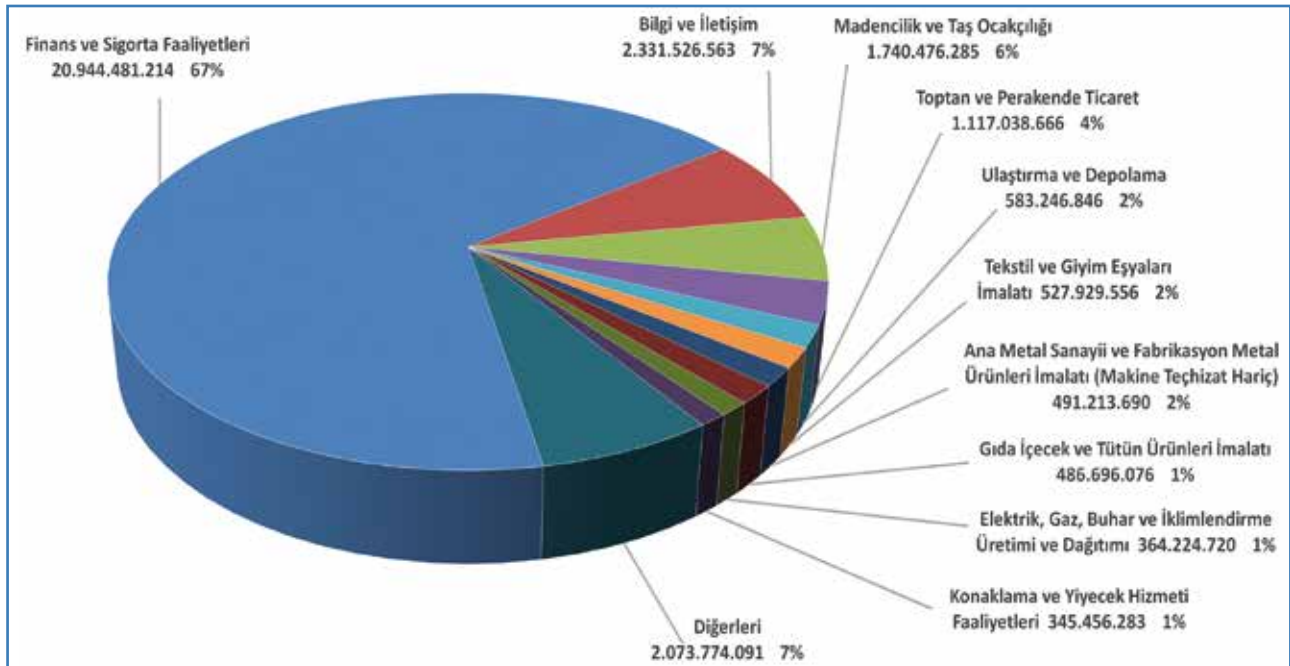
diğer bir sektördür. Üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirilen yatırımlar da dikkate alındığında ise bu alanda yapılan yatırımlara ilişkin sermaye pozisyonunun 1,4 milyar \$'a ulaştığı görülmektedir. Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, İsviçre ve Kazakistan toptan ve perakende ticaret alanında en çok yatırımın yapıldığı ülkelerdir. Bu sektörde faaliyet gösteren yurtdışı yatırımlarda toplam 24.652 kişiye istihdam sağlanmaktadır.

2016 yılı sonu itibarıyla ülkemizin genel dış ticaret hacmi verileri incelendiğinde, Birleşik Arap Emirlikleri'nin 10, Irak'ın 11 ve İsviçre'nin 17. sırada olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, firmalarımızın toptan ve perakende ticaret alanında yaptıkları yatırımların fazla olmasında bu ülkeler ile olan dış ticaret hacmimizin yüksek olmasının önemli bir etken olduğu değerlendirilebilir.

Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı

Ülkemizin ihraç kalemleri içerisinde en fazla ihracatın gerçekleştirildiği ikinci sektör konumunda olan tekstil-hazırgiyim sektörü yurtdışındaki yatırımlarımız içerisinde de öne çıkan alanlardan birisidir. Firmala-

GRAFİK 12. Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı (\$)

2016 YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

rımız bu sektörde sermaye pozisyonu itibarıyla yaklaşık 528 milyon \$'lık yatırım gerçekleştirmişlerdir. Üçüncü ülkeler üzerinden yapılan yatırımlar da göz önünde bulundurulduğunda bu rakamın 581 milyon \$'a ulaştığı görülmektedir. Ayrıca bu sektörde faaliyet gösteren yurtdışı yatırımlarımızda toplam 17.048 kişi istihdam edilmektedir.

Söz konusu sektördeki firmalarımızın yatırımlarının ABD, Endonezya, Özbekistan ve Mısır'da yoğunlaştığı görülmektedir. Bu dört ülke incelendiğinde ABD hariç diğer ülkelerin işgücü maliyetlerinin ülkemizdeki seviyeden düşük olması firmalarımızın bu ülkelerde yatırım yapmalarında etkili olmuştur.

Ana Metal Sanayi

Ana metal sanayi sektörü temel olarak demir, çelik ve demir dışı metal üretimi alt sektörlerinden oluşmaktadır. Bu sektör, özellikle inşaat sektörünün temel girdilerinden demir ve çelik üretimini içermesi bakımından geleneksel yatırım alanları içerisinde değerlendirilmektedir. Firmalarımız bu sektörde; Cezayir, ABD, Çin ve İspanya'nın başını çektiği ülkeler de dâhil olmak üzere yurtdışında yaklaşık olarak 491 milyon \$'lık yatırım gerçekleştirmişlerdir. Üçüncü ülkeler üzerinden yapılan yatırımlar da göz önünde bu-

lundurulduğunda ise bu rakam 524 milyon \$'a yaklaşmaktadır. Ayrıca, bu sektörde faaliyet gösteren firmalarımızda toplam 4.183 kişiye istihdam imkânı sağlanmaktadır.

Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı

Gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı, Türkiye'de yerleşik firmaların yurt dışındaki faaliyetleri kapsamında önde gelen sektörlerdendir. Firmalarımızın bu sektördeki yurtdışı sermaye pozisyonu yaklaşık 487 milyon \$ tutarında olsa da, üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirilen yatırımlar da dikkate alındığında bu rakamın 1,1 milyar \$'ı geçtiği görülmektedir.

Sektördeki yurtdışı yatırımlarda yaklaşık 26.800 kişiye istihdam sağlanmakta olup, bu rakamın %99'unu ev sahibi ülke vatandaşları oluşturmaktadır. Yatırımlarımızda öne çıkan ülkeler ise Rusya Federasyonu, Belçika ve Kazakistan'dır.

Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım

Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım, Türk firmalarının yurtdışında uzmanlıklarını ve bilgi birikimlerini kullanarak, uluslararası pazarlarda kendilerine yer edindikleri sektörlerdendir. Tür-

kiye'de yerleşik firmaların söz konusu alandaki yurt dışı sermaye pozisyonu yaklaşık 364 milyon \$ olsa da, firmalarımızın üçüncü ülkeler üzerinden gerçekleştirdikleri yatırımlar da göz önüne alındığında, sektördeki yatırımlar 1,5 milyar \$'ı aşmaktadır.

Sektördeki yatırımlarda yaklaşık 815 kişiye istihdam sağlanmakta olup, bu rakamın yaklaşık %50'sini ev sahibi ülke vatandaşları oluşturmaktadır. Lübnan, Arnavutluk ve Pakistan gibi ülkeler başta olmak üzere, sektördeki firmalarımız çeşitli ülke ve kıtalarda faaliyetlerini sürdürmektedir.

İnşaat

Bakanlığımız tarafından düzenlenen yurtdışı yatırım anketi sonuçlarına göre, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki yatırım stokunun 328,6 milyon \$'lık tutarı yani %1,06'sı inşaat sektöründe yer almaktadır. Söz konusu yatırımlarımız toplamda 49 farklı ülkede yer almaktadır. Yatırımlarımızdaki ilk beş ülke sırasıyla; Türkmenistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Fas, Azerbaycan, Bulgaristan'dır. İnşaat sektöründe en çok yatırım çeken ülkeler ya coğrafi ya da siyasi ve kültürel yakınlıkları ile öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, gelişmiş Batı ekonomilerinden ABD ve İrlanda'da da inşaat sektöründeki ilk on ülke içerisinde yer almaktadır.

İnşaat sektöründe "nihai yatırım ülkesi"ndeki yatırımlar yani yurtdışında kurulan ilk işletmenin Türkiye dışındaki ülkelere ortak ya da sahibi olduğu yatırımlar hesaba katıldığında ise bu sektörde toplam sermaye pozisyonumuzun %15 artarak 378,1 milyon \$'lık bir stoka tekabül ettiği görülmektedir.

Türk yatırımcılar tarafından yurtdışında yaratılan istihdamın %32'si inşaat sektörüne sağlanmıştır. Bu özelliği ile sektör en çok istihdam sağlayan sektör olarak öne çıkmaktadır. 4.302'si Türk, 54.274'ü yabancı olmak üzere toplam 58.576 kişi yurtdışında istihdam edilmiştir. Türk yatırımcıların en çok iş imkânı yarattıkları ekonomilere bakıldığında, birinci

sırada 14.119 kişi ile Katar, ikinci sırada 9.427 kişi ile Azerbaycan, üçüncü sırada 8.716 kişi ile Türkmenistan, dördüncü sırada 8.346 kişi ile Umman ve beşinci sırada da 4.086 kişi ile Rusya'nın geldiği görülmektedir. İnşaat sektöründe üstlenilen projeler ise karayolu/tünel/köprüden havalimanına, konuttan enerji santraline kadar geniş bir yelpaze içerisinde yer almaktadır.

Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri

Bakanlığımız tarafından düzenlenen yurtdışı yatırım anketi sonuçlarına göre, Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki yatırım stokunun 345,4 milyon \$'lık tutarı yani %1,11'i Konaklama ve Yiyecek sektöründe yer almaktadır. Bu sektörde faaliyet gösteren yatırımcılarımız Maldivlerden Almanya'ya, Kanada'dan Suudi Arabistan'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada 20 farklı ülkenin ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. En çok yatırım yapılan ülkeler içerisinde KKTC başı çekerken, ABD, Maldivler, İtalya ve Birleşik Krallık sırasıyla onu takip etmektedir.

Almanya'da yaşayan Türk nüfusu ve Türk yemeklerinin popülerliği düşünüldüğünde bu çalışmanın okuyucusu tarafından Almanya'nın bu sektörde ilk sıralarda yer alması beklenebilir. Bu noktada, çalışmanın metodolojisi gereği yatırımcılar için sınıflandırmanın vatandaşlık temelli değil yerleşiklik bazında yapıldığı bu kapsamda da uzun süreden beri Almanya'da oturan kişilere ait yatırımların bu çalışmanın konusu yapılmadığı hatırlanmalıdır.

Bu sektörde yatırım yapılan ülkelere bakıldığında, başı çeken KKTC dışında, coğrafi ve kültürel yakınlığın yatırımların yönlendirilmesinde etkin bir unsur olarak öne çıkmadığı görülmektedir. Bu itibarla, gerçek veya tüzel kişi olan müteşebbislerimizin uygun gördükleri tüm pazarlarda bu sektöre yatırım yaparak faaliyet gösterdikleri ve sonucunda da uluslararası yatırımlarımızda coğrafi çeşitliliğin ortaya çıktığı

2016 YILI İTİBARIYLA TÜRKİYE'NİN YURTDIŞI YATIRIMLARI

görülmektedir. Sektör yurtdışında, 301'i Türk toplam 1.494 kişiye iş imkânı yaratmıştır.

E) Yurtdışı Yatırımların Ekonomik Değerleri

Yurtdışı Yatırım Anket çalışması sonucunda elde edilen veriler, yurtdışı yatırımların coğrafi, sektörel dağılımı ve yatırım şekilleri itibarıyla çeşitli kırılımlarla sınıflandırılabilir. Öte yandan Yurtdışı Yatırım Veri Tabanı, yurtdışındaki yatırımlara ilişkin irtibat bilgileri, yurtdışı yatırımların Türkiye ile gerçekleştirdikleri dış ticarete ilişkin veriler, yatırımlar sonucunda yaratılan istihdam ve yurtdışı yatırımların ciro büyüklüklerini de içermektedir. Böylelikle yurtdışı yatırımların ülkemiz ekonomisine katkılarının sayısal biçimde değerlendirilmesine imkân sağlanmaktadır.

Yurtdışı Yatırımların Dış Ticaretimizdeki Yeri

Ekonomi Bakanlığı Serbest Bölgeler, Yurtdışı Yatırım ve Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen anket çalışmasında, Türkiye'de yerleşik ger-

çek ve tüzel kişilerin yurtdışındaki yatırımlarına ilişkin toplanan bilgiler arasında sözkonusu yatırımların dış ticaretimizdeki yerine ilişkin veriler de yer almıştır.

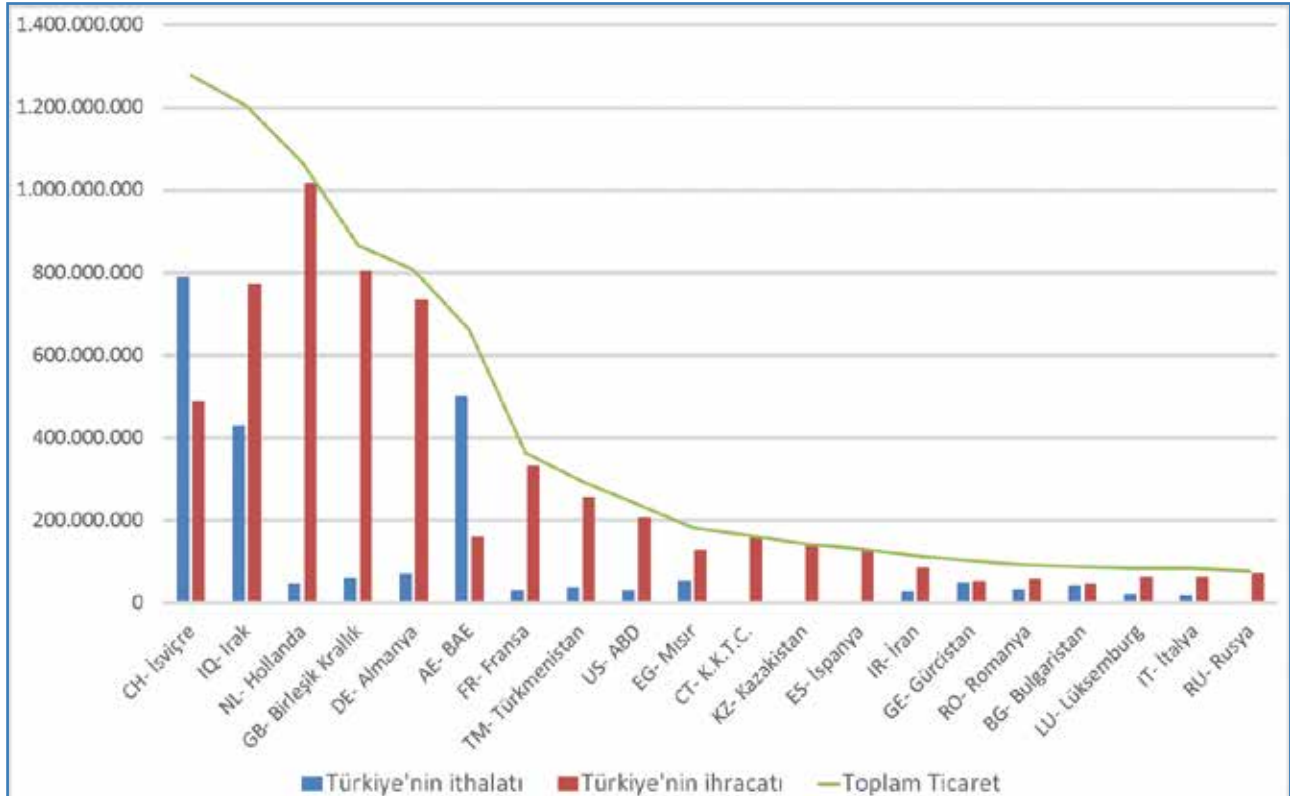
Yatırımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda, yurtdışı yatırımlara 2016 yılında Türkiye'den gerçekleştirilen ihracat tutarı 5,9 milyar \$, Türkiye'nin bu yatırımlardan gerçekleştirdiği ithalat tutarı ise 3,9 milyar \$ olarak tespit edilmiştir.

Yurtdışı Yatırımların İstihdam Rakamları ve Ciro Büyüklükleri

Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişiler tarafından yurtdışında gerçekleştirilen **1.948** doğrudan yatırımda 12.985'i Türk, 168.488'i ev sahibi ülkeden toplam **181.473** kişi istihdam edilmektedir.

Ankette bu yıl ilk kez yatırımların ciroları sorulmuş ve yurtdışındaki doğrudan yatırımların cirosu (alınan yanıtlar kapsamında) **43,9 milyar \$** olarak tespit edilmiştir.

GRAFİK 13. Yurtdışı Yatırımlarla Gerçekleştirilen Dış Ticaret Hacmine Göre İlk 20 Ülke (\$)

TABLÖLAR

TABLÖ 1. Türkiye’de Yerleşik Gerçek ve Tüzel Kişilerin Yurtdışındaki Yatırımları (31 Aralık 2016 İtibarıyla)

KRİTER	YATIRIM SAYISI	SERMAYE POZİSYONU (Milyon \$)	BORÇ POZİSYONU (Milyon \$)	NET YATIRIM POZİSYONU (Milyon \$)	TÜRK ÇALIŞAN SAYISI	YABANCI ÇALIŞAN SAYISI	TOPLAM İSTİHDAM	TÜRKİYE’YE İHRACAT (Milyon \$)	TÜRKİYE’DEN İTHALAT (Milyon \$)	TÜRKİYE İLE TİCARET HACMI (Milyon \$)	CIRO (Milyon \$)
İlk Yatırım Ükesi (*)	1.948	31.006	7.696	38.700	12.985	168.488	181.473	3.922	5.899	9.821	43.826
Üçüncü Ülkelerde Gerçekleştirilen Yatırımlar	286	10.083	865	10.948	1.212	46.376	47.588	331	1.275	1.606	24.052
Pay <%10	437	1.073	-1	1.072	3.050	37.707	40.757	298	580	878	7.561
Toplam	2.671	42.162	8.560	50.719	17.247	252.571	269.818	4.551	7.754	12.305	75.440

(*) “OECD Doğrudan Yatırım Tanımları El Kitabı (Versiyon 4)” çerçevesinde, yatırımcının en az %10 pay sahipliği ve ilk yatırım ülkesi kriterleri çerçevesinde TCMB - Uluslararası Yatırım Pozisyonu verilerinde yer almaktadır.

TABLO 2. Ülke Grupları

BÖLGE	ÜLKELER
AB 28	AB üyesi ülkeler
Diğer Avrupa	İzlanda, Norveç, Liechtenstein, İsviçre, Faroe Adaları, Andorra, Cebelitarık, Vatikan San Marino, Arnavutluk, Ukrayna, Belarus, Moldova, Rusya Federasyonu, Bosna-Hersek, Kosova, Makedonya, Karadağ, Sırbistan, KKTC
Kuzey Afrika	Ceuta, Melilla, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır
Diğer Afrika	Kuzey Afrika dışındaki diğer Afrika ülkeleri
Kuzey Amerika	ABD, Kanada, Grönland, St. Pierre ve Miquelon
Orta Amerika ve Karayipler	Meksika ile Bermuda, Guatemala, Nikaragua, Honduras, El Salvador, Panama, Küba, St. Kitts ve Nevis, Bahamalar, Dominik Cumhuriyeti, Cayman Adaları, ABD Virgin Adaları, İngiliz Virgin Adaları Curaçao ve Sint Maarten dahil diğer ülkeler
Güney Amerika	Kolombiya, Venezuela, Guyana, Surinam, Ekvator, Peru, Brezilya, Şili, Bolivya, Paraguay, Uruguay, Arjantin, Falkland Adaları
Yakın ve Ortadoğu	Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Lübnan, Suriye, Irak, İran, İsrail, Filistin, Ürdün, Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, BAE, Umman, Yemen
Diğer Asya	Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan dahil tüm diğer Asya ülkeleri
Avustralya ve Yeni Zelanda	Avustralya, Yeni Zelanda ile Cocos, Christmas, Norfolk, Cook, Mc Donald, Tokelau Adaları; Heard ve Niue Adası
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	Papua Yeni Gine, Nauru, Solomon Adaları, Tuvalu, Yeni Kaledonya, Kiribati, Kuzey Mariana Adaları, Mikronezya, Marshall Adaları, Guam, Samoa ve diğer ülkeler

TABLO 3. Sermaye Pozisyonuna Göre Yatırımların Bölgesel Dağılımı

2016 - BÖLGELER	SERMAYE POZİSYONU (\$)	PAY (%)
AB 28	20.447.825.056	65,95%
Diğer Avrupa	3.949.439.589	12,74%
Yakın ve Ortadoğu	2.061.401.156	6,65%
Diğer Asya	1.644.215.252	5,30%
Kuzey Amerika	1.627.743.422	5,25%
Kuzey Afrika	655.814.275	2,12%
Orta Amerika ve Karayipler	392.224.542	1,26%
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	188.422.615	0,61%
Güney Amerika	67.583.253	0,22%
Avustralya ve Yeni Zelanda	-3.210.054	-0,01%
Diğer Afrika	-25.395.116	-0,08%
Genel Toplam	31.006.063.989,88	100,00%

TABLO 4. Yurtdışı Yatırımların Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı

BÖLGE	YATIRIM SAYISI
AB 28	773
Diğer Avrupa	345
Yakın ve Ortadoğu	250
Diğer Asya	206
Kuzey Amerika	177
Kuzey Afrika	106
Diğer Afrika	37
Orta Amerika ve Karayipler	32
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	13
Güney Amerika	6
Avustralya ve Yeni Zelanda	3
Genel Toplam	1948

TABLO 5. Ülkelere Göre Yurtdışındaki Türk Yatırımları

SIRA	YATIRIM ÜLKESİ	SERMAYE POZİSYONU (\$)	PAY (%)
1	Hollanda	12.467.267.336	40,21%
2	Lüksemburg	1.798.605.030	5,80%
3	Jersey	1.662.923.554	5,36%
4	Malta	1.632.815.664	5,27%
5	Amerika Birleşik Devletleri	1.620.831.230	5,23%
6	Almanya	1.349.348.980	4,35%
7	Avusturya	1.250.384.272	4,03%
8	Azerbaycan	786.944.424	2,54%
9	İrlanda	649.196.520	2,09%
10	Cezayir	585.563.955	1,89%
11	Kıbrıs (K.K.T.C.)	579.899.770	1,87%
12	Birleşik Arap Emirlikleri	538.278.021	1,74%
13	Arnavutluk	491.561.339	1,59%
14	Türkmenistan	406.315.888	1,31%
15	İran	289.592.911	0,93%
16	Rusya	275.292.224	0,89%
17	Gürcistan	267.610.826	0,86%
18	Cayman Adaları	266.744.781	0,86%
19	Bulgaristan	260.540.669	0,84%
20	Irak	235.021.696	0,76%
21	Belçika	209.074.086	0,67%
22	İspanya	204.577.467	0,66%
23	Bosna Hersek	196.575.128	0,63%
24	Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	191.834.371	0,62%
25	Marshall Adaları	188.422.615	0,61%

SIRA	YATIRIM ÜLKESİ	SERMAYE POZİSYONU (\$)	PAY (%)
26	Pakistan	168.967.427	0,54%
27	Hırvatistan	166.063.224	0,54%
28	Çin	158.715.884	0,51%
29	Kosova	153.831.171	0,50%
30	Romanya	151.980.932	0,49%
31	İsviçre	151.367.582	0,49%
32	Malezya	143.694.776	0,46%
33	Kazakistan	140.015.000	0,45%
34	Makedonya	119.494.727	0,39%
35	Hindistan	107.878.775	0,35%
36	Tayland	103.348.593	0,33%
37	Fas	101.295.109	0,33%
38	Özbekistan	100.863.412	0,33%
39	Bahreyn	96.877.787	0,31%
40	Endonezya	94.903.848	0,31%
41	Virgin Adaları (İngiliz)	90.864.449	0,29%
42	Ukrayna	90.749.562	0,29%
43	Beyaz Rusya	88.732.686	0,29%
44	Sırbistan	76.737.948	0,25%
45	İsrail	68.736.419	0,22%
46	İtalya	63.555.709	0,20%
47	Fransa	48.759.151	0,16%
48	Kolombiya	43.331.852	0,14%
49	Güney Kore	40.235.505	0,13%
50	Karadağ	39.298.516	0,13%
51	Senegal	37.084.804	0,12%
52	Panama	35.244.360	0,11%
53	Maldivler	32.206.500	0,10%
54	Macaristan	26.527.057	0,09%
55	Brezilya	21.904.570	0,07%
56	Libya	15.914.778	0,05%
57	Yunanistan	14.693.166	0,05%
58	Moldova	13.633.970	0,04%
59	Tacikistan	13.538.954	0,04%
60	Polonya	13.082.915	0,04%
61	Guernsey	10.532.403	0,03%
62	Kırgızistan	10.201.904	0,03%
63	Mozambik	9.968.260	0,03%
64	Katar	9.086.199	0,03%
65	Bangladeş	7.782.945	0,03%
66	Kanada	6.912.193	0,02%
67	Kameron	5.471.702	0,02%

SIRA	YATIRIM ÜLKESİ	SERMAYE POZİSYONU (\$)	PAY (%)
68	Portekiz	5.381.010	0,02%
69	Singapur	5.375.536	0,02%
70	Ürdün	4.676.679	0,02%
71	Sudan	3.869.846	0,01%
72	Bermuda	3.668.369	0,01%
73	İsveç	3.521.343	0,01%
74	Fildişi Sahili	3.484.303	0,01%
75	Slovakya	3.443.496	0,01%
76	Latviya	3.272.817	0,01%
77	Kenya	2.779.293	0,01%
78	Bahamalar	2.549.745	0,01%
79	Curaçao	2.362.568	0,01%
80	Ekvador	2.343.405	0,01%
81	Kuveyt	2.053.927	0,01%
82	Gana	1.196.638	0,00%
83	Hong Kong	739.334	0,00%
84	Slovenya	452.883	0,00%
85	Finlandiya	372.836	0,00%
86	Tayvan	149.412	0,00%
87	Japonya	139.722	0,00%
88	Lübnan	129.944	0,00%
89	St Kitts ve Nevis	73.658	0,00%
90	Dominik Cumhuriyeti	18.870	0,00%
91	Danimarka	5.755	0,00%
92	Şili	3.426	0,00%
93	Mauritius	1.584	0,00%
94	Çek Cumhuriyeti	-129.327	0,00%
95	Man Adası	-187.480	0,00%
96	Suriye	-313.677	0,00%
97	Yeni Zelanda	-406.081	0,00%
98	Filipinler	-668.917	0,00%
99	Avustralya	-2.803.973	-0,01%
100	Mısır	-4.315.005	-0,01%
101	Güney Afrika	-6.863.555	-0,02%
102	Meksika	-9.302.259	-0,03%
103	Etiyopya	-34.914.210	-0,11%
104	Tunus	-42.644.561	-0,14%
105	Nijerya	-47.473.780	-0,15%
106	Suudi Arabistan	-50.113.021	-0,16%
107	Umman	-145.176.044	-0,47%
	TOPLAM	31.006.063.990	100,00%

TABLO 6. Yurtdışı Yatırımların Sektörel Dağılımı

SEKTÖRLER	SERMAYE POZİSYONU (\$)	SERMAYE POZİSYONU (%)
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	20.944.481.214	67,55%
Bilgi ve İletişim	2.331.526.563	7,52%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.740.476.285	5,61%
Toptan ve Perakende Ticaret	1.117.038.666	3,60%
Ulaştırma ve Depolama	583.246.846	1,88%
Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	527.929.556	1,70%
Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	491.213.690	1,58%
Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	486.696.076	1,57%
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	364.224.720	1,17%
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	345.456.283	1,11%
İnşaat	328.634.944	1,06%
Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri ile Malzemelerinin İmalatı	281.194.966	0,91%
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	267.310.459	0,86%
Gayrimenkul Faaliyetleri	263.047.743	0,85%
Makina ve Teçhizat (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) İmalatı	198.342.839	0,64%
Diğer Hizmet Faaliyetleri	181.579.319	0,59%
Bilgisayarların, Elektrik-Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	141.146.591	0,46%
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	77.802.207	0,25%
Kağıt ve Kağıt Ürünleri İmalatı ve Kayıtlı Medyanın Basılması ve Çoğaltılması	62.442.780	0,20%
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	59.491.135	0,19%
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	57.829.211	0,19%
Mobilya İmalatı ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalat Sanayii	42.925.848	0,14%
Ağaç ve Ağaç Ürünleri İmalatı	36.164.865	0,12%
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	24.842.813	0,08%
Ulaşım Araçları İmalatı	17.763.242	0,06%
Tarım Ormancılık ve Balıkçılık	9.464.974	0,03%
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	8.570.889	0,03%
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	7.312.689	0,02%
Eğitim	5.607.426	0,02%
Kok Kömürü ve Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	2.299.148	0,01%

TABLO 7. Bölgelere Göre Başlıca Yatırım Sektörleri

BÖLGE VE SEKTÖRLER	SERMAYE POZİSYONU (\$)	SERMAYE POZİSYONU (%)
AB 28	20.447.825.056	65,95%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	17.927.188.581	87,67%
Bilgi ve İletişim	1.642.262.600	8,03%
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	264.146.113	1,29%
Toptan ve Perakende Ticaret	211.018.996	1,03%
Makina ve Teçhizat (Başka Yerde Sınıflandırılmamış) İmalatı	71.829.734	0,35%
Diğer	331.379.032	1,62%
Diğer Avrupa	3.949.439.589	12,74%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.546.720.872	39,16%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.122.017.712	28,41%
Ulaştırma ve Depolama	309.291.547	7,83%
Toptan ve Perakende Ticaret	263.385.678	6,67%
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	237.791.925	6,02%
Diğer	470.231.855	11,91%
Yakın ve Ortadoğu	2.061.401.156	6,65%
Bilgi ve İletişim	551.401.865	26,75%
Toptan ve Perakende Ticaret	409.095.737	19,85%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	386.538.630	18,75%
Ulaştırma ve Depolama	136.014.485	6,60%
Kimyasalların, Kimyasal Ürünlerin ve Temel Eczacılık Ürünleri ile Malzemelerinin İmalatı	129.735.475	6,29%
Diğer	448.614.964	21,76%
Diğer Asya	1.644.215.252	5,30%
Gıda İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	350.437.994	21,31%
İnşaat	198.176.633	12,05%
Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	197.982.019	12,04%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	165.270.286	10,05%
Toptan ve Perakende Ticaret	148.336.957	9,02%
Diğer	584.011.363	35,52%
Kuzey Amerika	1.627.743.422	5,25%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.173.397.479	72,09%
Gayrimenkul Faaliyetleri	139.702.737	8,58%
Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	114.567.572	7,04%
Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	87.697.205	5,39%
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	40.660.317	2,50%
Diğer	71.718.112	4,41%

BÖLGE VE SEKTÖRLER	SERMAYE POZİSYONU (\$)	SERMAYE POZİSYONU (%)
Kuzey Afrika	655.814.275	2,12%
Ana Metal Sanayii ve Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	374.494.535	57,10%
İnşaat	106.977.308	16,31%
Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	95.163.771	14,51%
Toptan ve Perakende Ticaret	79.354.050	12,10%
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	75.559.425	11,52%
Diğer	-75.734.813	-11,55%
Orta Amerika ve Karayipler	392.224.542	1,26%
Ulaştırma ve Depolama	251.649.466	64,16%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	133.693.510	34,09%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	9.060.246	2,31%
Gayrimenkul Faaliyetleri	4.742.141	1,21%
Diğer Hizmet Faaliyetleri	2.362.568	0,60%
Diğer	-9.283.389	-2,37%
Diğer Okyanusya ve Kutup Böl. Ülkeleri	188.422.615	0,61%
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	172.182.396	91,38%
Ulaştırma ve Depolama	16.240.219	8,62%
Güney Amerika	67.583.253	0,22%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	43.331.852	64,12%
Tekstil ve Giyim Eşyaları İmalatı	22.525.699	33,33%
Ulaştırma ve Depolama	2.343.405	3,47%
Kauçuk ve Plastik Ürünleri İmalatı	-617.703	-0,91%
Avustralya ve Yeni Zelanda	-3.210.054	-0,01%
Gayrimenkul Faaliyetleri	112.000	-3,49%
Toptan ve Perakende Ticaret	-3.322.054	103,49%
Diğer Afrika	-25.395.116	-0,08%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	36.375.018	-143,24%
İnşaat	17.270.405	-68,01%
Toptan ve Perakende Ticaret	5.921.303	-23,32%
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	2.133.110	-8,40%
Mobilya İmalatı ve Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer İmalat Sanayii	1.603.041	-6,31%
Diğer	-88.697.992	349,27%
Genel Toplam	31.006.063.990	100,00%

TABLO 8. Politik ve Coğrafi Ülke Grupları

ÜLKE GRUBU	ÜLKELER
ASEAN	Vietnam, Tayland, Singapur, Myanmar, Endonezya
Avrasya Ekonomik Birliği	Rusya, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan
BALKANLAR	Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya Cumhuriyeti, Romanya, Sırbistan, Slovenya, Yunanistan
Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri (BDT)	Azerbaycan, Beyaz Rusya, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Özbekistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna
BRICS	Brezilya, Çin, Güney Afrika, Hindistan, Rusya
Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri (CEECS)	Arnavutluk, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Hırvatistan, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Romanya, Slovenya
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	Afganistan, Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan
Euro-MED Ülkeleri	Cezayir, Fas, Filistin, İsrail, Lübnan, Libya, Mısır, Suriye, Tunus, Ürdün
Gelişen Sekiz Ülke (D-8)	Bangladeş, Endonezya, İran, Malezya, Mısır, Nijerya, Pakistan, Türkiye
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Benin, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Brunei, Burkina-Faso, Cezayir, Cibuti, Çad, Endonezya, Fas, Fildişi Sahili, Filistin, Gabon, Gambiya, Gine, Gine- Bissau, Guyana, Irak, İran, Kamerun, Katar, Kazakistan, Kırgızistan, Komorlar, Kuveyt, Libya, Lübnan, Maldivler, Malezya, Mali, Mısır, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Senegal, Sierra Leone, Somali, Sudan, Surinam, Suriye, Suudi Arabistan, Tacikistan, Togo, Tunus, Türkmenistan, Uganda, Umman, Ürdün, Yemen
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)	Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan
Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK)	Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Katar, Kuveyt, Oman, Suudi Arabistan
Orta Asya Türk Cumhuriyetleri	Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan

TABLO 9. Yurtdışı Yatırımlarla Gerçekleştirilen Dış Ticaret Hacmine Göre İlk 20 Ülke

2016 - YATIRIM ÜLKESİ	TÜRKİYE'NİN İTHALATI (\$)	TÜRKİYE'NİN İHRACATI (\$)	TOPLAM TİCARET (\$)
Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	970.245.801	399.381.403	1.369.627.203
İsviçre	764.314.265	536.775.091	1.301.089.357
Birleşik Arap Emirlikleri	869.146.172	28.353.473	897.499.645
Almanya	106.403.709	733.946.948	840.350.657
Hollanda	63.496.442	608.630.227	672.126.669
Lüksemburg	514.875.674	7.152.866	522.028.540
Fransa	18.224.656	290.210.582	308.435.238
Amerika Birleşik Devletleri	55.592.071	236.278.459	291.870.530
Türkmenistan	53.703.111	157.924.055	211.627.166
Bulgaristan	59.532.809	91.132.706	150.665.515
İspanya	4.791.418	143.636.225	148.427.642
Mısır	29.648.827	113.040.377	142.689.204
Çin	76.541.731	46.886.643	123.428.373
Polonya	59.489.808	43.472.976	102.962.784
Kıbrıs (K.K.T.C.)	832.711	99.946.216	100.778.927
Rusya	2.722.191	97.067.620	99.789.811
Kazakistan	31.008	98.261.032	98.292.040
Romanya	30.961.047	65.871.217	96.832.263
Gürcistan	39.374.377	51.763.308	91.137.685
Irak	0	84.541.872	84.541.872
Diğerleri	201.843.120	1.964.774.623	2.166.617.744
Genel Toplam	3.921.770.947	5.899.047.918	9.820.818.865

TABLO 10. Yatırımların Ülke Dağılımı ve İstihdam Verileri

2016 - YATIRIM ÜLKESİ	YATIRIM SAYISI	TÜRK ÇALIŞAN	YABANCI ÇALIŞAN	TOPLAM İSTİHDAM
Hollanda	193	410	424	834
Amerika Birleşik Devletleri	171	245	1429	1674
Almanya	164	976	2925	3901
Rusya	88	679	8696	9375
Birleşik Krallık (İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda)	76	181	11261	11442
Kıbrıs (K.K.T.C.)	71	478	962	1440
Romanya	65	99	4338	4437
Ukrayna	48	47	1732	1779
Gürcistan	46	142	5331	5473

2016 - YATIRIM ÜLKESİ	YATIRIM SAYISI	TÜRK ÇALIŞAN	YABANCI ÇALIŞAN	TOPLAM İSTİHDAM
Çin	44	61	1727	1788
İtalya	41	12	1101	1113
Kazakistan	39	372	7443	7815
Birleşik Arap Emirlikleri	39	100	1367	1467
Mısır	36	62	5524	5586
Irak	36	75	1362	1437
Suudi Arabistan	35	452	2008	2460
Fransa	32	47	212	259
İspanya	31	20	1758	1778
Malta	30	71	7	78
İsviçre	30	21	200	221
Bulgaristan	28	61	4888	4949
Azerbaycan	26	327	11039	11366
İran	23	20	3471	3491
Fas	22	158	5142	5300
Cezayir	21	1757	4617	6374
Makedonya	21	47	2787	2834
Libya	19	5	82	87
Özbekistan	19	1479	671	2150
Lüksemburg	17	14	1732	1746
Türkmenistan	17	978	12333	13311
Polonya	17	62	397	459
Kosova	16	49	1921	1970
Arnavutluk	14	26	2029	2055
Bosna Hersek	14	16	1701	1717
Hindistan	14	14	9482	9496
Marshall Adaları	13	60	98	158
Pakistan	12	4	3814	3818
Umman	12	69	8280	8349
Yunanistan	12	9	311	320
İsveç	11	3	9	12
Macaristan	10	9	1121	1130
Sırbistan	10	33	2029	2062
Kırgızistan	10	31	612	643
Cayman Adaları	9	2	0	2
Beyaz Rusya	9	3	729	732
Katar	9	784	13342	14126
Latviya	8	8	475	483
Belçika	8	4	2723	2727
Tunus	8	11	1505	1516

2016 - YATIRIM ÜLKESİ	YATIRIM SAYISI	TÜRK ÇALIŞAN	YABANCI ÇALIŞAN	TOPLAM İSTİHDAM
Karadağ	8	24	475	499
Hırvatistan	8	12	494	506
Endonezya	8	14	1292	1306
Virgin Adaları (İngiliz)	8	1	8	9
Bahreyn	7	24	922	946
Moldova	7	10	527	537
İsrail	7	0	27	27
Avusturya	6	165	347	512
Fildişi Sahili	6	41	150	191
İrlanda	6	0	6	6
Kanada	6	17	84	101
Hong Kong	6	1	4	5
Etiyopya	6	1	4	5
Meksika	6	3	405	408
Malezya	6	362	81	443
Jersey	6	692	25	717
Singapur	5	1	3	4
Portekiz	4	2	21	23
Nijerya	4	12	443	455
Bangladeş	4	0	642	642
Mozambik	4	0	0	0
Finlandiya	4	1	58	59
Gana	3	1	12	13
Brezilya	3	8	416	424
Ürdün	3	3	108	111
Güney Afrika	3	2	218	220
Senegal	3	0	16	16
Kuveyt	3	164	1440	1604
Slovakya	3	5	427	432
Danimarka	3	2	10	12
Tayland	3	2	186	188
Güney Kore	3	650	134	784
Dominik Cumhuriyeti	3	0	0	0
Guernsey	3	0	0	0
Kameron	2	87	1789	1876
St Kitts ve Nevis	2	0	0	0
Sudan	2	11	66	77
Japonya	2	0	5	5
Maldivler	2	66	68	134
Tacikistan	2	2	198	200

2016 - YATIRIM ÜLKESİ	YATIRIM SAYISI	TÜRK ÇALIŞAN	YABANCI ÇALIŞAN	TOPLAM İSTİHDAM
Çek Cumhuriyeti	2	0	10	10
Avustralya	2	5	49	54
Tayvan	2	0	3	3
Slovenya	2	0	25	25
Mauritius	2	0	0	0
Kenya	2	1	21	22
Şili	1	0	19	19
Panama	1	0	0	0
Curaçao	1	0	0	0
Bermuda	1	0	0	0
Ekvador	1	0	0	0
Man Adası	1	0	0	0
Bahamalar	1	0	0	0
Kolombiya	1	0	0	0
Lübnan	1	0	40	40
Yeni Zelanda	1	0	1	1
Filipinler	1	0	62	62
Suriye	1	0	0	0
Genel Toplam	1.948	12.985	168.488	181.473

TABLO 11. Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Yurtdışı Yatırımlara İlişkin Sermaye Pozisyonu

ÜLKE GRUBU	SERMAYE POZİSYONU (Milyon \$)	PAY (%)
İİT	4.191	13,52%
KEİ	2.430	7,84%
BRICS	2.197	7,08%
BDT	2.194	7,08%
D8	1.916	6,18%
Balkanlar	1.671	5,39%
EİT	1.627	5,25%
Orta Asya Türk Cumh.	1.458	4,70%
CEECs	1.113	3,59%
Euro-Med Ülkeleri	729	2,35%
Avrasya Eko. Birl.	514	1,66%
KİK	451	1,45%
ASEAN	347	1,12%
Dünya Genel Toplam	31.006	100%

TABLO 12. Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Yurtdışı Yatırımlara İlişkin İstihdam

ÜLKE GRUBU	YATIRIM SAYISI	TÜRK ÇALIŞAN	YABANCI ÇALIŞAN	TOPLAM İSTİHDAM
İİT	7.427	57,20%	83.616	49,63%
KEİ	1.433	11,04%	40.920	24,29%
BRICS	984	7,58%	33.840	20,08%
BDT	4.070	31,34%	49.311	29,27%
D8	3.213	24,74%	39.581	23,49%
Balkanlar	376	2,90%	20.998	12,46%
EİT	3.193	24,59%	36.110	21,43%
Orta Asya Türk Cumh.	3.189	24,56%	32.296	19,17%
CEECs	277	2,13%	13.777	8,18%
Euro-Med Ülkeleri	1.996	15,37%	17.045	10,12%
Avrasya Eko. Birl.	1.085	8,36%	17.480	10,37%
KİK	1.593	12,27%	27.359	16,24%
ASEAN	377	2,90%	1.438	0,85%
Dünya Genel Toplam	12.985	100,00%	168.488	100,00%

TABLO 13. Politik ve Coğrafi Ülke Gruplarına Göre Yurtdışı Yatırımlara İlişkin Dış Ticaret

ÜLKE GRUBU	TÜRKİYE'YE İHRACAT (Milyon \$)	PAY (%)	TÜRKİYE'DEN İTHALAT (Milyon \$)	PAY (%)
İİT	1.071,1	27,31%	17,5	0,30%
KEİ	139,1	3,55%	214,5	3,64%
BRICS	96,2	2,45%	262,2	4,45%
BDT	139,3	3,55%	489,0	8,29%
D8	125,9	3,21%	239,6	4,06%
Balkanlar	114,4	2,92%	218,4	3,70%
EİT	96,8	2,47%	295,0	5,00%
Orta Asya Türk Cumh.	96,8	2,47%	280,6	4,76%
CEECs	156,5	3,99%	259,1	4,39%
Euro-Med Ülkeleri	32,0	0,82%	752,5	12,76%
Avrasya Eko. Birl.	41,3	1,05%	409,2	6,94%
KİK	884,4	22,55%	46,2	0,78%
ASEAN	29,3	0,75%	280,6	4,76%
Dünya Genel Toplam	3.922	100,00%	5.899	100,00%

Adres : Sögütözü Mahallesi 2176.
Sokak No:63
06530 Çankaya/Ankara
Tel : 0 (312) 204 75 00
web : www.ekonomi.gov.tr